

Rohamharcászat az I. világháborúban

Készítette: Kloska Tamás, MNYIZ9

Történelem mesterszak (MA)

Hadtörténet szakirány

Konzulens: Prof. Dr. Bona Gábor,

egyetemi tanár, tanszékvezető

Újkortörténeti és Hadtörténeti Tanszék

Miskolc

2012

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1. Bevezetés	3
2. A lövészárkok-hadviselés kialakulása, szerepe az első világháborúban	6
2.1 Élet a lövészárkokban	8
2.2 Kísérletek az állóháború felszámolására: új fegyvernemek és újítások megjelenése ...	10
3. A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban	14
3.1 A német rohamcsapatok kiképzése, a rohamkatonák felszerelése	18
3.2 A német rohamalakulatok támadásának felépítése, kinézete	20
4. A rohamharcászat megjelenése az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregében	23
4.1 Rohamcsapatok a Monarchia haderejében	27
4.2 Az osztrák-magyar rohamalakulatok fegyverzete és felszerelése	31
5. A magyarosi rohamtámadás	37
6. Összegzés	44
7. Summary/Idegen nyelvű összefoglaló	47
8. Mellékletek	49
9. Irodalomjegyzék	55

1. Bevezetés

„Ez a könyv nem vád és nem vallomás, és a legkevésbé sem kaland, mivel a halál nem kaland azok számára, akik szemtől szemben állnak vele. Csak beszámoló szeretne lenni egy nemzedékről, amelyet a háború elpusztított – elpusztított még akkor is – ha a gránátok megkímélték.”

- Erich Maria Remarque: Nyugaton a helyzet változatlan.

Jelen szakdolgozat feladata bemutatni, hogyan jött létre az első világháború alatt a rohamgyalogság, az a csapatnem, amitől a korabeli német hadvezetés az egyik kiutat látta az állóháború, és így a lövészárók-hadviselés viszonytársaiból. Miután a rohamharcászat rövid távon sikeresnek bizonyult, betekintést kaphatunk, hogy milyen módon vette át és alkalmazta a német példát az Osztrák-Magyar Monarchia katonai vezetősége. A dolgozat csak a Központi-hatalmak rohamharcászatát mutatja be, abból is csak a német és az osztrák-magyar példát. A bolgár és török hadseregben ugyanis szintén kiképeztek néhány alakulatot rohamszolgálatra, de ezek számottevő harci cselekményben nem vettek részt. Az antantnál nem jelent meg a gyalogság eme új harcmodora, ezért foglalkozik a dolgozat csak a Központi-hatalmakkal.

A szakdolgozat négy részből épül fel. Az elsőben röviden vázolja, hogyan is jelent meg, illetve alakult ki az állóháború, a tényleges lövészárók-hadviselés. Hogyan vált egyre bonyolultabb és szerteágazóbb védelmi rendszerré, miként vált benne az élet a frontkatonák mindennapjaivá, valamint hogy miként jöttek rá a korabeli katonai vezetők, hogy a frontális támadás a jól kiépített lövészárók-rendszerek ellen nem vezet eredményre. Bemutatja tehát a lövészárók-rendszer „válságát” is, és azt, hogy hogyan próbáltak meg új lehetőségeket, megoldásokat keresni, illetve találni az állóháború felszámolására, aminek köszönhetően megjelentek az első rohamcsapatok is.

A második részben a dolgozat a német rohamharcászat kialakulásának lépéseit veszi górcső alá. Ismerteti, miként vált az először csak különleges utász-feladatokat végző Calsow őrnagy-féle utászcsoporthoz a rohamharcászat alapjait lefektető, már Rohr százados parancsnoksága alatt tevékenykedő rohamszázad. Látni fogjuk, hogyan ismerte fel a német hadvezetés apránként a rohamcsapatokban rejlő lehetőségeket, majd a legfelsőbb katonai vezetésben végbement szemléletváltással hogyan próbáltak meg

rohamcsapatokat létesíteni a német szárazföldi hadseregekben. Ehhez szükség volt arra, hogy a kezdetekben létező 2 német rohamzászlóalj a nyugalmi, tehát a harcmentes időszakokban kiképzőcsapatként is tudjon működni, különleges gyakorló pályákon. Így körvonalazódott a rohamcsapatok tényleges feladata is: a fronton rohamegységekként speciális harci cselekmények végrehajtása, a front mögött pedig az újonnan létrehozandó rohamcsapatok kiképzése. A második fejezetben betekintést kapunk továbbá a német rohamkatonák kiképzésének lépéseibe, a „rohamisták” (ahogy a kortársak nevezték a csapatnemet) felszerelésébe: milyen fegyvereket, eszközöket használtak, illetve milyen fegyverek, fegyvernemek támogatták őket a támadásaik során. Látni fogjuk, hogyan próbálta meg a német hadvezetés összehangolni az újonnan megjelenő páncélos egységeket a rohamalakulatokkal. A fejezet végén átnézzük a német rohamcsapatok támadásának előkészítését, illetve a begyakorolt lépéseit, tehát hogy miként is nézett ki egy rohamkatonák által végrehajtott offenzíva.

A harmadik fejezet már az Osztrák-Magyar Monarchia rohamegységeivel foglalkozik. Az egyik megválaszolandó kérdés itt az lesz, hogy vajon a németek által kitaposott út, mennyire fog hatni az osztrák-magyar rohamharcászatra. Ki fog derülni, hogy a kérdésre a válasz egy erős igen. A Monarchia rohamcsapatainak felállításához mindenekelőtt szükség volt olyan tisztekre, akik részesültek rohamkiképzésben. Éppen ezért, több császári és királyi tiszt (eleinte árkász- és utásztisztek, majd gyalogságiak) járt Németországban, ahol részt is vettek Rohr százados rohamalakulatának kiképzésein. A német példa tehát szinte majdnem mindenben megfigyelhető lesz az osztrák-magyar rohamharcászathoz (taktika, felszerelés, fegyverzet, kiképzés stb.). Ahhoz viszont, hogy a tisztek visszatérte után beinduljon a rohamkiképzés és rohamcsapat-felszerelés a Monarchia seregében is, 1917-ben több intézkedés is szükségessé vált a Hadsereg főparancsnokság (Armeeoberkommando) részéről. Miután ez megtörtént, különféle rohamalakulatok jöttek létre, főleg a Németországot megjáró tisztek vezetésével, de akadt olyan egység is, amit a közelben állomásozó német rohamosok képeztek ki. A fejezetben tehát bővebb betekintést nyerhetünk az osztrák-magyar rohamkatonák kiképzésébe, értve ez alatt, hogy mi mindent kellett elsajátítaniuk ahhoz, hogy teljes értékű rohamkatoná válnon belőlük. Természetesen itt is nagyrészt a német rohamkiképzés alapján lettek megszervezve az osztrák-magyar tanfolyamok. A Monarchia rohamcsapatainak igazi „éles” bevetéséről is szót fogunk ejteni, mégpedig az 1917. májusi X. isonzói csata kapcsán. Ezután a fejezet az OMM rohamcsapatainak fegyverzetét és felszerelését ismerteti. Nem meglepő módon sok felszerelést (rohamsisakok, gázmaszkok, gránátok) Németországtól igényelt először a

Monarchia, majd miután a licencet is megkapta, megindult ezek hazai gyártása is. Magyarország is kivette részét ezeknek a felszereléseknek az előállításából. A fejezet végére tehát mélyebb betekintést kapunk az osztrák-magyar rohamharcászat sajátosságiba.

A szakdolgozat negyedik fejezete végezetül egy konkrét német-osztrák-magyar rohamakciót mutat be, nevezetesen az 1917. március 8-i magyarosi rohamtámadást. Magyaros ma Románia része, Hargita megyében. Az utolsó fejezet ezt a támadást mutatja be részletesen, így láthatjuk, hogyan nézhetett ki a gyakorlatban egy rohamtámadás. Sorra vesszük az előkészületeket, kiosztott felszereléseket, fegyverzetet, majd a rohamtámadás lépéseit. Remélem, így kerek képet tudok majd nyújtani az első világháború alatti rohamharcászatról.

Szakdolgozatomban a lövészárk-hadviselés bemutatásánál Galántai József munkáját, A.J.P. Taylor művét, és a „Gyalogos hadviselés” nevű könyvet használtam elsődleges forrásokként. A német és az osztrák-magyar rohamharcászat kifejtésénél Dr. Szántó Mihály tanulmányait, Major Miklós tanulmányát és a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum által kiadott „Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918” című munkát használtam.

2. A lövészárók-hadviselés kialakulása, szerepe az első világháborúban

A lövészárók, mint a különféle harcműveletekben jelen lévő fedezék már az 1861-1865-ös amerikai polgárháborúban, és az 1912-13-as Balkán-háborúban (főleg annak a második felében) is megjelent, de „virágkorát” jórészt az első-, és kevésbé még a második világháború alatt élte. Valamennyi, a háború kitörésekor harcban álló nemzet úgy gondolta, hogy gyors offenzívákkal, és a rendelkezésre álló milliós hadseregekkel egy döntő ütközet által a győzelem nagyon gyorsan kivívható. 1914-ben a szemben álló hatalmi szövetségek katonai vezetői még azt hitték, hogy az elkövetkezendő háborúkat milliós hadseregek, hatalmas tömegek fogják megvívni. (Kivételt ez alól talán az angolok képezték, akik az egész háború alatt sem vezették be az általános hadkötelezettséget, végig expedíciós hadseregük küzdött Európában.) Ennek a gyors lefolyású háborúnak a gondolata általánosan elterjedt volt a harcban álló felek katonai vezetői között, hiszen a megjelenő új, pusztító haditechnika, és a rendelkezésre álló említett milliós nagyságú embertömeg az akkori felfogás szerint lehetővé tette a háborúk mihamarabbi befejezését.¹ „Mire a falevelek lehullanak, otthon lesznek a katonák.” Hangzott el 1914. augusztusában II. Vilmos német császár szájából a híressé vált mondat, azonban a történelem hamar megcáfolta e kijelentését.

Az első világháború alatt ugyanis a támadó, rohamozó hadseregek nem tudták keresztülverekezni magukat az iparosított hadviselés újításain, főként a géppuskák, ágyúk, lövegek, aknavetők, szögesdrótok, aknamezők tömkelegén, amik szinte „acélvihart” zúdítottak a harctérre. Kiderült már a világégés elején, hogy immáron nem elegendő a támadók számbeli fölénye és a katonák lelkesedése, mivel a védekező fél sokkal nagyobb defenzív tüzereővel rendelkezett, mint a csak könnyű kézfegyverekkel és gránátokkal felszerelt rohamozó gyalogság. A következőkben látni fogjuk, hogy a védekező fél mennyivel felkészültebben fogadhatta, és sikeresebben verhetette vissza a támadók próbálkozásait.

A világháború első hónapjaiban egy ideig még mozgó harcok folytak, ha megnézzük a nyugati frontot, láthatjuk, hogy 1914-ben a németek a Schlieffen-tervet² végrehajtva szeptemberben majdnem Párizsig nyomultak, ahol viszont a franciáknak sikerült megállítani őket a marne-i csatában. A francia és angol csapatok a németek megállítása

¹ Andrew Wiest, M.K. Barbier: *Gyalogos hadviselés*. Debrecen. Hajja & Fiai Könyvkiadó. 2003. 11.

² Schlieffen-terv: Alfred von Schlieffen német tábornagy dolgozta ki a német hadsereg számára Franciaország ellen alkalmazandó haditervet.

után ellentámadásba mentek át, és nagy erővel kezdték el támadni a német csapatokat. A német hadseregnek csak 1914. szeptember közepére sikerült szilárdan megvetnie a lábát. A megerősített német védelmet az antantcsapatok sikertelenül támadták, és súlyos veszteségek után Joseph Joffre, a francia hadsereg főparancsnoka szeptember 18-án leállította az antant offenzíváját.³

Ekkor merevedtek meg először a frontok, a katonák eleinte csak átmenetinek szánt, sebtében, gyalogsági ásóval létrehozott földből vájt fedezékeket hoztak létre. 1914 végére azonban ezek az átmeneti, kézzel kiásott lyukak egyre szerteágazóbbak, mélyebbek, erősítettebbek lettek. Lőállásokat, némely esetben vasbeton bunkereket is létrehoztak bennük, valamint összekötő árkokkal, töblépcsőjű védelmi vonalakkal kötötték össze az arcvonalat: így alakultak ki az első igazi lövészárk-rendszerek.⁴ A lövészárkok elé szögesdrótakadályokat, aknamezőket telepítettek, fával dúcolták ki a földből emelt falakat, homokzsákokat tettek a tetejükre, hogy védjenek a repeszek és shrapnelek⁵ ellen. Továbbá megerősített pontokat hoztak létre: földbe vájt fával, betonnal megerősített bunkereket, légénységi szállásokat. Géppuskafészek is kiépítésre kerültek a vonalak mentén. Éjszaka és fegyvercsend idején az őrszemek kivételével nagyrészt ezekben a bunkerekben, szállásokban tartózkodtak az első vonalbeli frontkatonák. A front egy szektorán kialakított lövészárkrendszer védelmét rendszerint egy hadtest egységei, általában három gyalogos hadosztály biztosította (egy gyaloghadosztály 11-15 ezer embert jelentett ekkoriban). Ebből két hadosztály teljesített az első vonalakban, a harmadikat pedig tartalékban tartották.

A több vonalban megépített lövészárkrendszernek egyszerű oka volt. Ha megesett esetleg, hogy az ellenségnek mégis sikerült valahogy eljutnia a lövészárkokig, a védőknek az egész arcvonalat ki kellett üríteniük, hogy ne omoljon össze a védelmi rendszer. Emiatt, az első lövészárk-vonal mögé körülbelül 100 méterre létesítettek egy másodikat, majd újabb 100 méterrel távolabb egy harmadikat is, és ezeket a már említett összekötő árkokkal és híradó-rendszerrel látták el. Ez távíró és telefont jelentett, azonban a telefonkábelek ki voltak téve az ellenséges tüzésnek, így gyakran nem működtek. A védőkkel ellentétben a támadóknak csupán futárok vagy postagalambok álltak rendelkezésre információszerezésre, vagy parancsok továbbítására.⁶

³ Galántai József: *Az első világháború*. Gondolat. Budapest. 1988. 205-206.

⁴ Andrew Wiest, M.K. Barbier: *Gyalogos hadviselés*. Debrecen. Hajja & Fiai Könyvkiadó. 2003. 13.

⁵ Shrapnel: az ugyanilyen nevű angol ezredes által 1803-ban feltalált lövedék, gránátkartács. A tábori ágyúk ürlövedékének egy neme.

⁶ Andrew Wiest, M.K. Barbier: *Gyalogos hadviselés*. Debrecen. Hajja & Fiai Könyvkiadó. 2003. 12.

Az imént bemutatott hármás árokrendszer alkotta az első védelmi vonalat. Ez körülbelül egy 10 km hosszúságú területet jelentett. E mögött 2-3 kilométerre egy ugyanilyen három árokrendszerből álló vonalat hoztak létre, és e mögé állították fel a támogató tüzérséget. A döntő áttöréshez azonban nem volt elég elfoglalni az első két védelmi állást, hanem az ellenség tüzérségi pontjait is ellenőrzés alá kellett vonni, mivel ha ez nem sikerült, akkor a védők lövegeikkel zárótűz alá tudták venni a támadók által elfoglalt lövészárkokat, ellehetetlenítve így a további előrenyomulást, illetve az utánpótlást. Ha erre sor került, a támadók számára csak a visszavonulás lehetősége maradt, és elkönnyelhették a napot súlyos veszteségekkel, anélkül hogy bármekkora területet elfoglalhattak volna.⁷ A hadseregek parancsnokai kitartottak a frontális támadások mellett, és csak 1915 vége felé kezdtek el újfajta megoldásokon gondolkodni.

2.1 Élet a lövészárkokban

A frontvonalban szolgálatot teljesítő katonák viszonylagosan kevés időt töltöttek az első vonalakban: egy naptól két hétig terjedő szolgálat volt az általános, mielőtt az alakulatot visszavonták tartalékba vagy feltöltésre a hátsószámba. Az átlagos frontkatonák lövészárkokban töltött ideje a következőképpen oszlott meg: idejének 15 %-át töltötte az első vonalakban, 10 %-ot a támogató lövészárkokban, 30 %-ban pedig tartalékban volt. A maradék ideje pihenéssel és eltávozással, esetleg kiképzéssel telt. Ritkaságnak számított ugyanakkor, hogy egy átlagos első világháborús katona részt vegyen valamilyen offenzívában. A világháború egyes hadszínterein a háború egész ideje alatt alig került sor valamilyen harci cselekményre. Évente csupán kevés esetben került sor valamilyen nagyobb offenzívára, vagy ellentámadásra. Az elit harci egységek – így a rohamkatonák is – viszont sokkal több küzdelemben vettek részt, mint a rendes gyalogosok, igaz, több pihenőidőt is kaptak, valamint jobb kosztot.⁸

Az úgymond „csendesnek” számító frontszakaszokon és nyugodt időszakokban is rendszeresek voltak a napi veszteségek, ennek több oka is volt. Sok volt az elfertőződött sérülés, sokan megbetegedtek, a lövészárkok higiéniai szempontból a nullához voltak egyenlők, továbbá napközben az ellenséges mesterlövészek is ritkították a lövészárkokban őrködő óvatlan katonákat. Tudvalevő, hogy a britek expedíciós hadseregükkel harcoltak

⁷ Dr. Szántó Mihály: *A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban*. In.: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE, 4. évf. 2. sz., Budapest, 2000. 124.

⁸ Galántai József: *Az első világháború*. Gondolat. Budapest. 1988. 211-214

Európában, és az 1916-os somme-i csata előtt nem vettek részt semmilyen offenzívában. Mégis, veszteségeik száma igen magasra rúgott, köszönhetően a fentebb említett tényezőknek. Láthatjuk, hogy nem kellett hatalmas támadás megindítása ahhoz, hogy ilyen könnyen pusztuljanak el egymás után a lövészárkok katonái. Az első világháborúban minden 8 katonából csupán egy tért vissza a hátszágba sebesülés szerzése nélkül.⁹

A „senki földjét” a tüzérségek tüze, valamint az időjárás áldásos tevékenysége teljesen lepusztította, illetve esőzések idején elmocsarasította, így roppant nehéz volt két lövészárk között a terepviszony. Többször is előfordult, hogy egy-egy katona beleesett valamilyen mocsaras, felázott területbe, és ott lelte halálát. Napközben nem sok mindennel lehetett foglalkozni a lövészárkokban, ugyanis a mesterlövészek kíméletlenül szedték áldozataikat mindkét oldalon. Ha valaki már kicsit is kilógott a fedezékből, gyakran megesett, hogy ez a halálát jelentette. Nappal utánpótlást sem lehetett hordani, sem a lövészárkok sérüléseit javíthatni, még a sebesülteket, halottakat sem lehetett elszállítani a senki földjéről, ezeket a tevékenységeket csak az éjjel beköszöntével lehetett elkezdni. Sokszor előfordult, hogy éjjel két ellenséges őrzőegység egymásba botlott a „senki földjén”, de ilyenkor igyekeztek elkerülni a kontaktust, vagy csak közelharcba bocsátkoztak. Ha valaki ugyanis lőfegyvert használt volna, akkor mindkét fél azonnal tüzérségi- és géppuskatűzvet nyitott volna, amit jobb volt elkerülni. Az ellenséges mozgást jelzőrakéták fellövésével próbálták meg kifigyelni.

A háború alatt a különféle rajtaütések bevezetése minden hadviselő fél számára általánosan elfogadott gyakorlattá vált. Elsősorban a brit hadvezetés igyekezett rajtaütésekkel a brit katonák harci szellemét fenntartani, illetve a senki földjét megfigyelés alatt tartani éjszaka, nehogy a német kémek bármit is kihallgathassanak. A rajtaütések egyik célja az volt, hogy az ellenséges katonák soha nem érezhették magukat biztonságban, még éjszaka sem, így kialvatlanok, fáradtak voltak. Amikor egy rajtaütést megpróbáltak visszaverni, sokszor súlyos veszteségeket okoztak maguknak azzal, hogy a baráti vonalakra vonták saját tüzérségük tüztét.¹⁰

Az I. világháború véres évei alatt a harcban álló hadseregek legénységének körülbelül 10%-a pusztult el, sebesülések következtében pedig 40-50% vált harc- és mozgásképtelenné. Csak, hogy érzékeljük az arányokat, hasonlítsuk össze az I. világháborút a második búr háborúval, és a II. világháborúval. Az előbbinél az elesettek száma körülbelül 5% volt, míg az utóbbinál körülbelül 4,5%. A következő példákat a

⁹ *A háborúk százada*. Szerk: Valeria Manferto de Fabianis. Budapest. Officina '96 Kiadó. 2001. 56.

¹⁰ A.J.P. Taylor: *Az első világháború képes krónikája*. Budapest. Akadémiai Kiadó. 1988. 70-75.

nyugati frontról vesszük: a frontvonalbeli, azaz az első vonalban kialakított lövészárkokban szolgálatot teljesítő katonák elhalálozásának aránya a 40-50%-ot is sokszor elérte. Így lényegében egy első vonalban szolgáló katonának, hogy sebesülés nélkül érje meg a háború végét, igen csekély volt.

Mivel az I. világháború ideje alatt még nem fedezték fel a penicillint (se más antibiotikumokat), a legkisebb fertőzés is könnyen halálhoz vezethetett, a vérmérgezés nagy esélye miatt. Nagyon sok volt az amputáció is, pont az előzőleg említett okok miatt. Ha a sebesült végtag elfertőződött, a legtöbb esetben csak az amputálás lehetősége maradt meg. A lövészárkok hemzsegték a patkányoktól és parazitáktól, főleg a tetvektől, ezért a katonákat és egyenruhájukat eltávozáskor fertőtlenítették. Ezt a ruhák kigőzölésével próbálták megoldani, de ez nem jelentett 100%-os megoldást, ezért az egyetlen lehetőség a ruházat elégetése volt.¹¹

A fizikai sérülések mellett az első világháború katonái lelki traumákat, pszichológiai károsodásokat is szenvedtek. A tüzérségi előkészítések gyakran napokig is eltartottak, ami alatt sok katona sokkot is kapott. Aki életben hazatért a frontról a háború végén, sokszor nehezen tudott visszailleszkedni a társadalomba, vagy hátralevő életében is a tüzérségi tűz alatt elszenvedett halláskárosodástól, sokktól szenvedett.

2.2 Kísérletek az állóháború felszámolására: új fegyvernemek és újítások megjelenése

A következőkben vegyünk néhány példát röviden az első világháború alatt létrejövő új fejlesztésekre, illetve megjelenő új harcászati megoldásokra, amikkel kísérletet tettek a mozgó háború visszaállítására. A rohamcsapatok megszervezése is az egyik ilyen újítás volt, előtte azonban vizsgáljuk meg tehát az első világháborút jellemző új fegyvereket.

Bár már jóval 1914 előtt megalkották, mégis, a nehézgéppuskák az első világháború alatt élték „virágkorukat”. A gépfegyverek elődjének az amerikai polgárháborúban rendszeresített Gatling-géppuska számított, ez egy hajtókaros fegyver volt, és ágyúkerekereken szállították. Az első igazi automata géppuskát azonban Hiram Stevens Maxim amerikai születésű feltaláló készítette el 1883-ban, ám a nyilvánosság előtt csak 1887-ben mutatták be. Sorozatgyártását az angol Vickers cég (igazgatója Maxim volt) kezdte el, és az első világháborúra általánosan elterjedtté vált. A géppuskákat először a

¹¹ A.J.P. Taylor: *Az első világháború képes krónikája*. Budapest. Akadémiai Kiadó. 1988.

támadó gyalogság támogatására szánták, azonban az első világháború rájött arra, hogy a defenzív tüzereje sokkal inkább hasznosítható, mintha a rohamozó gyalogságot támogatnák vele. A nagyhatalmak közül szinte az összes hadban lévő állam gyártott saját fejlesztésű géppuskákat is (sokan Maxim terveit fejlesztették át, vagy tovább), így például az Osztrák-Magyar Monarchia (Schwarzlose), Németország (MG 08), Franciaország (Benet-Mercie-Hotchkiss), Nagy-Britannia (Vickers, Lewis) és Oroszország is (Pulemjot Maxima).¹²

Noha az első világháborúban még nem kapott akkora szerepet, mint a másodikban, mégis ekkoriban született meg a harckocsi, mint új fegyver. A „Tank” (tartály) név tulajdonképpen csak egy titkos fedőnév volt, amit a britek használtak félrevezetés céljából. Az első harckocsit 1916-ban készítették el Angliában és a „Mark I” nevet kapta. A háborús évek alatt fokozatosan fejlesztették, a legnagyobb példányszámban gyártott típus a „Mark V” volt. A harckocsik lényege abban állt, hogy edzett acél páncélzatának védelme alatt lehessen áttörni az ellenséges vonalakon. Kétféle „Mark”-típusú harckocsi létezett, volt, amelyiknek lövege és géppuskái is voltak („male”, azaz férfi változat), de volt olyan is, amelyikben csak géppuskák kaptak helyet („female”, azaz női variáns).

Természetesen a többi állam is elkészítette saját tankjait később, Franciaország például kiváló konstrukciót gyártott, a Renault cég által tervezett „FT-17”-es tankot, melyet még a háború befejeződése után is sokáig használtak. Németország „A7V” nevű harckocsija nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A németek különben nem tartották fontosnak a tankokat, szerepüket még nem ismerték fel, csak a gyalogság támogatására szánták őket. Tankjukból csupán 20 db készült el, és azok is csak 1918-ra. Számos hibával küszködött a konstrukció, ezért sokszor inkább az antanttól zsákmányolt harckocsikat használták. Az új fegyvernem előnyei a sok műszaki hiba, valamint a tapasztalatlan kezelőszemélyzet ellenére is már megmutatkoztak az első világháború alatt.¹³

A másik újonnan kibontakozó fegyvernem a légi erő volt. A háború elején még egyik hadviselő félnek sem volt tapasztalata a légi harcászatot illetően. 1918-ra azonban már teljesen kialakultak a különböző harci repülőgéptípusok. Az antantnál egyértelműen a bombázók fejlesztése került előtérbe, míg a központi hatalmaknál a vadászgépek gyártásában ment végbe forradalmi újítás. A légitámadások elhárítására megjelent a légvédelem is, igaz, egyelőre a légvédelmi ágyúk még nem képviselték azt, amit majd később a második világháborúban fognak. A pilóták eleinte csak azért vittek kézfegyvert magukkal, hogyha kényszerből az ellenséges vonalak mögött kellene landolniuk, esélyük

¹² Andrew Wiest, M.K. Barbier: *Gyalogos hadviselés*. Debrecen. Hajja & Fiai Könyvkiadó. 2003. 19.

¹³ A.J.P. Taylor: *Az első világháború képes krónikája*. Budapest. Akadémiai Kiadó. 1988. 101.

legyen megvédeni magukat. A bombázógépek pilótái kezdetben kézigránátokat, kis kézi bombákat dobáltak le saját kezüleg az ellenségre, aztán folyamatosan fejlődtek ki a repülőgépbombák.¹⁴ A vadászgépeknél az első években a repülő propellere fölé helyezték a géppuskákat, majd 1915-re Anthony Fokker megalkotta az úgynevezett „szinkron géppuskát”, aminek a lényege az volt, hogy a gépfegyvert a motor tengelyével párhuzamosan helyezhették el, így a pilóta tulajdonképpen magával a repülőtesttel célozhatott. Fokker később megépítette híres háromfedelű gépét is, a Fokker Dr. I-et, amit a német repülő ászok igen kedveltek, és az antant pilóták rémálmává vált. Az, hogy a légierő végül önálló fegyvernem lett, az első világháborúnak köszönhető, a világháború befejeződésével már le voltak fektetve a légi hadviselés alapjai.¹⁵

Az első világháború egyik legkegyetlenebb harci „újítása”, a mérges gáz volt. A franciák voltak az elsők, akik bevetették ezt a szörnyű fegyvert, igaz, először még csak könnygázzal töltött lövedékeket alkalmaztak. Ellenlépésként a németek Bolimów városánál xylyl-bróm vegyületet tartalmazó robbanószereket lőttek az antant csapatok arcvonalaira. A legelső igazi mérges gáztámadásra 1915. április 22-én került sor Ypres-nél, ahol 15000 francia katonából 5000 halt szörnyű halált. Aki nem halt bele azonnal, az később légzési nehézségek miatt pusztult el. A háború alatt készült adatok szerint gáztámadás miatt több mint 1000000 katona sérült, illetve nyomorodott meg, és 80000-nél is több vesztette életét. Később aztán az angolok is használtak mustárgázt az offenzíváiknál. A mérges gáz ellen találták fel a gázálcot, igaz, eleinte kezdetleges módszerekkel próbálták megvédeni magukat a gáztól, de idővel tökéletesedtek a gázmaszkok, így megfelelő védelmet biztosítottak gáztámadás esetén. A háború után, 1925-ben a genfi egyezmény tiltotta be a mérges gázok, vegyi fegyverek használatát, a japánok kivételével ezt minden állam be is tartotta a második világháborúban.¹⁶

Mikor a frontok 1914 végén megmerevedtek és a hatalmas emberveszteséggel járó támadások sorra kudarcot vallottak, a katonák tömeges frontális rohamra küldése helyett másfajta megközelítéssel kezdtek el gondolkodni a német katonai vezetők. Az évek óta dühöngő állóharc vérszivattyújában a rohamharcászat kialakulása volt az, ami talán a kiutat jelenthette ebből a helyzetből. A rohamkatonák számára az ellenséges vonalak minél kisebb veszteségek árán való áttörésére új gyalogsági harcmódot fejlesztettek ki. Bár a gyalogság a szárazföldi csapatokon belül továbbra is a fő fegyvernem maradt, a háború

¹⁴ Galántai József: *Az első világháború*. Gondolat, Budapest. 1988. 279-280.

¹⁵ *A háborúk százada*. Szerk: Valeria Manferto de Fabianis. Budapest. Officina '96 Kiadó. 2001. 78.

¹⁶ Galántai József: *Az első világháború*. Gondolat, Budapest. 1988. 277-278.

évei során csökkent szerepe és létszáma is a többi fegyveres erőhöz képest. 1918-ra a franciáknál 72%-ról 40%-ra, míg a németeknél 65%-ról 39%-ra csökkent a gyalogság aránya. Ezt többek között a tüzérő jelentős növekedése tette lehetővé, ami viszont együtt járt a harcbiztosító és kiszolgáló állományok létszámának kényszerű növekedésével. Míg 1914-ben az átlagosan 6-8 géppuskával és 4000 katonával rendelkező gyalogezred percenként 45 000 lövést tudott leadni, addig 1918-ra már a leadott lövések percenkénti száma 80-100000-re nőtt. Ezzel párhuzamosan egy-egy gyalogezred létszáma 1500 főre csökkent, a géppuskák száma viszont 24-32 közöttire növekedett.¹⁷

Jobb megoldást jelentett az átlagos gyalogság létszámának csökkentésénél a rohamcsapatok megjelenése. A rohamcsapat fogalma igazából korlátozott műszaki képességekkel rendelkező, mozgékony, ám a „sima” gyalogsághoz képest jelentősebb tüzérővel rendelkező könnyűgyalogságot jelentett. Fő fegyverük a nagy számban magukkal vitt kézigránát és az ismétlőpuska, kevesebb lőszerrel, mint egy átlagos gyalogosnál. Ez szám szerint a következőket jelentette (német rohamgyalogosnál, általában): karabély 40 db. tölténnyel és még 20 db. töltény a zsebben, acélsisak, gázmaszk, 2 db. konzerv, 2 napi kenyér, dohány, 2 tábori kulacs, 2 db. kézigránátszák 5-5 kézigránáttal, 4db üres homokzsák, rohamkés. Rohamjárőrönként minden második katona rövid nyelű ásóval vagy baltával volt felszerelve, amelyet sok esetben a szuronyhüvelyhez erősítve a derékszíjra akasztottak.¹⁸

A rohamgyalogosok fő feladata az volt, hogy a front egy bizonyos pontján, a lehető legkisebb élőerő veszteséggel, és a lehető leggyorsabban áttörjék az ellenség első lövészárkát, és miután azt átjárhatóvá tették, jöhettek a „rendes” gyalogság rohamának hullámai. A rohamcsapatok sikerének kulcsa tehát ez volt, minimális veszteség, betörések az ellenséges vonalakba a lehető legrövidebb idő alatt. Később a német rohamcsapatok feladata járőrözéssel is bővült. Már 1916-ban, Verdun-nél is vetettek be a németek ilyen speciálisan kiképzett rohamkatonákat, de igazából tudatosan rendszeresítve csak a világháború második felétől kezdve lettek.¹⁹

A következőkben vizsgáljuk meg a német rohamalakulatok létrejöttét, kiképzését, felszerelését, fegyverzetét, taktikáját, hogy jobban megértsük, mit jelent a rohamcsapat fogalma.

¹⁷ Dr. Szántó Mihály: *Az első világháború hadtörténete - A haderőnemek, fegyvernemek és szakcsapatok fejlődése az első világháborúban*. <http://szantomihaly.gportal.hu/gindex.php?pg=17381553&nid=2872363>

¹⁸ Hanshi Dr. Zöllei Zoltán: *Az első világháború közelharc- és kézitusa kiképzésének jellegzetes vonásai*. http://www.kozelharc-kezitusa.hu/uj_kozelharc_cikk2.htm

¹⁹ Andrew Wiest, M.K. Barbier: *Gyalogos hadviselés*. Debrecen. Hajja & Fiai Könyvkiadó. 2003. 20.

3. A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban

Az állóháború viszonyosságai között az új típusú gyalogsági támadási módszerek a Központi Hatalmak (főként a németek) hadseregeiben csak fokozatosan alakultak ki. A nyugati-fronton a frontálisan, nagy embertömeggel, tüzérségi előkészítéssel indított gyalogsági rohamok sorra fennakadtak a megmerevedett arcvonalak ellenséges védelmi rendszerein. Nem meglepő tehát, hogy már az 1914-es évtől kezdve mindkét oldalon kísérleteket tettek arra, hogy megoldást találjanak az ellenséges vonalak áttörésére. Erre francia példa az Andre Laffargue²⁰ százados által 1915-ben javasolt eljárás, ami abban állt, hogy hosszú és erőteljes tüzérségi bombázás után, különlegesen kiképzett csapatok valahogy megpróbálnának bejutni az ellenség gyengébb vonalaiba, míg a rendes gyalogság feladata továbbra is a megerősített pontok felszámolása lenne. Így a speciális csapatoknak megmaradna a gyorsaságuk, mint előny, aminek megtartása elkerülhetetlen lenne, ha az ellenséges védelem erősített részeit is ezeknek a katonáknak kellene felgöngyölíteniük. A francia felsőbb katonai vezetés nem tulajdonított nagy jelentőséget Laffargue elképzeléseinek, így aztán nem is erőltették ezt a taktikát.

Míg a franciák nem vették figyelembe a gyalogsági harcmodort megreformáló új teóriák lehetőségeit, addig a németek éltek az újítások adta lehetőségekkel. Walther Beumelburg hadnagy már 1914 őszén kísérletezett különféle speciálisan képzett csapatok bevetésével, ezek kisebb csoportokban támadtak, mint a rendes gyalogság, és a kézigránátot tervszerűen alkalmazták, apróbb sikereket érve el így.²¹

Probléma volt a gyalogság közvetlen támogatására kijelölt első vonalbeli lövegek kezelőszemélyzetének védelme is, amit 1915-ben sikerült orvosolni azzal, hogy a tüzekek számára az ágyúkhöz lövegpajzsot építettek. Az így megalkotott tüzérség újszerű feladati miatt legénységét eleinte az utász csapat egységekből verbuválták. Ez számunkra azért fontos, mert így egy új csapatnem alakult ki, ami teljesen új alkalmazását tette lehetővé a gyalogság ezen részének, és így vetődött fel először a rohamgyalogság létrehozásának lehetősége is.

A német Kriegsministerium (Hadügyminisztérium) 1915. március 2-án utasította a VIII. hadtestet, hogy alakítson egy „két törzsből (19 fő), két utászszázadból (2 x 217 fő), és egy

²⁰ Andre Laffargue: Francia százados, 1915-ben publikálta „The attack in trench warfare” c. művét az ellenséges vonalak mögé való beszivárgás taktikáiról.

²¹ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 9.

20 db 37 mm-es löveggel felszerelt ágyús osztagból (196 fő) álló rohamosztágot (Sturmabteilung)”²², aminek létszáma így összesen 649 fő kellett, hogy legyen. A csoport március hó alatt sikeresen létrejött, parancsnoka Calsow őrnagy lett, így az őrnagy után az egységet Sturmabteilung Calsow-nak keresztelték el. A rohamcsapat 1915. június 5-től a von Lochow-féle seregcsoport 31. gyalogdandárjának kötelékébe volt beosztva, de nem a kiképzésének és rendeltetésének megegyező feladatokat látott el. „Rendes” gyalogsági egységként vetették be június közepén, és így – nem meglepően – igen nagy veszteségeket szenvedett, ezért másnap ki is vonták a frontszakaszról. Calsow őrnagyot 1915. augusztus 28-án áthelyezték, az új parancsnok szeptember 8-án Wilhelm Rohr százados lett, aki viszont tovább folytatta a rohamosztág kiképzését.²³ Rohr vezetése alatt a rohamszázadhoz rendelték a 250. géppuskaszakaszt, aminek köszönhetően a rohamcsapat nehézgéppuskákkal és lángszórókkal lett gazdagabb.

Az új vezetés mindemellett szemléletváltást is hozott magával, ugyanis a csapat kiképzése máshogyan folyt, mint az ezt megelőzőkben. Rohr százados új egységét számos, egymással szorosan együttműködő, kis létszámú csoportra osztotta, és a többi gyalogsági egységhez képest jobban felszerelte őket (több gránátot kaptak). Az eddig szimplán utász feladatokat ellátó rohamszázad új célja az lett, hogy az ellenséges védelem első vonalaiba a lehető legkisebb élőerő-veszteséggel törjön be. Mindezt úgy, hogy a támadásnál az addigi oszlopban való rohamozás helyett csupán 2-3 rohamista indult meg az ellenséges lövészárkok felé. Lényegében tehát új egységeit gyors előrenyomulás végrehajtására - egyik bombatölcsértől a másikig történő átrohanásokra - képezte ki, a hosszasan elnyúló csatárlánc gyakorlása helyett. A rohamkatonák maximálisan megpróbálták kihasználni a terep nyújtotta előnyöket fedezék és rejtőzködés szempontjából, s így a saját tüzéségükkel együttműködve, olyan közel tudtak kúszni az ellenséges lövészárkokig, ameddig csak lehetséges volt. Ha a rohamgyalogosok sikeresen bejutottak az ellenség állásrendszerének néhány pontjára, akkor átalakították a lövészárkot úgy, hogy onnantól kezdve az ellenség felé nézzenek a mellvédek, és ezután jöhetett a saját „rendes” gyalogság támadása.

Az új taktikát először 1915. október 12-én próbálták ki, - a 187. gyalogezred támogatásával – igencsak nagy sikerrel. A rohamgyalogosok végrehajtották, amit begyakoroltak, és a veszteségek alacsony számán látszódott az új taktika sikeressége.

²² *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 9.

²³ U.o. 10.

A rohamkatonák feladatai, ahogy már céloztunk rá, idővel járőrözéssel is kiegészültek. Példának okáért 1917 novemberében német rohamcsapatok járőrei olyan angol katonákat fogtak el, akik tisztában voltak az antant 1917. november 20-án, 362 harckocsival indítandó nagy támadásának tervével.²⁴

Ezen feladatok lefektetésével, és a harctéri tapasztalatszerzéssel tulajdonképpen a németek megalapozták az új típusú rohamharcászat elméleti és gyakorlati alapjait.

A Rohr-rohamszázad bakái a nyugati front különböző arcvonalain lettek bevetve, így a rohamharcászattal a német hadsereg más csapattestei is könnyen megismerkedhettek. Nem meglepő tehát, hogy a rohamszázad sikereinek hatására elkezdődött a rohamharcászat szervezett oktatása, 1915 decemberétől indultak tanfolyamok a németországi Schlossberg bei Achkarren mellett. A rohamszázad a kiképzési-feladatok ellátása közben 1916-ban Verdun mellett részt vett a hadműveletekben is. Ettől az évtől kezdve lett tulajdonképpen véglegesen meghatározva a rohamalakulatok feladata. A harci cselekmények nélküli időszakban az elsődleges teendő a különféle kiképzőmunkák ellátása, tehát tancsapatként való működés, míg harcban a megerősített, nehéz vonalakban rohamcsapatként való feladatvállalás volt a számukra előírt feladat. A német hadügyminisztérium 1916. ápr. 1-én Rohr százados egységét zászlóaljja növelte, és elnevezése ettől kezdve Sturmabteilung lett. A zászlóaljat kiegészítették a két újabb rohamszázaddal, továbbá a 705. géppuskás-századdal és a 2. hegyiágyús üteggel.

Az újabb rohamosztagok kiképzésének sürgetése folytán a német legfelsőbb hadvezetés (OHL)²⁵ főnöke, és a német szárazföldi hadsereg vezérkari főnöke, Erich von Falkenhayn tábornok utasításba adta, hogy a német 2., 3., 4., 6., és 7., hadseregtől 1916. május 20-ig két-két tisztet, és négy-négy altisztet küldjenek Beuveille-be, ahol a Rohr-féle 5. rohamzászlóalj éppen tartózkodott. Itt az említett tisztek, altisztek egy 14 napos rohamharcászati kiképzőtanfolyamon vettek részt.²⁶

A tanfolyam után a tisztek, altisztek visszatértek seregtesteikhez, ahol a vezetésük alatt megalkották az adott hadseregnél a saját rohamosztagaikat. Ezek bevetetősége és felszerelése, az ottani hadtest anyagi lehetőségeinek arányaiban mozgott. 1916. augusztus 20-ig megalakult a második rohamzászlóalj is, ezt a 3. vadászzászlóaljból hozták létre, és a 2. hadsereghez irányították.

²⁴ Galántai József: *Az első világháború*. Gondolat. Budapest. 1988. 390.

²⁵ OHL: Oberste Heeresleitung, Legfelsőbb Hadvezetés

²⁶ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 11.

A két teljes rohamzászlóalj és az általuk kiképzett, a fent említett hadseregekben tevékenykedő rohamosztagok a Verdun és Somme melletti harcokban igen jól szerepeltek. Azonban a két rohamzászlóalj, a folyamatos harci bevetések mellett tancsapatként kevésnek bizonyult ahhoz, hogy az ezt követően alakuló rohamcsapatokat bevezethesse a rohamharcászat alkalmazásába.

Az elkövetkező események mindenképp nagy előrelépést jelentettek a rohamcsapatok további kiképzése, és újabb rohamcsapatok felállításának szempontjából. Ugyanis a Verdunnál elszenvedett német vereségek következtében II. Vilmos leváltotta Falkenhayn-t, és utódjául Paul von Hindenburg tábornagyot nevezte ki vezérkari főnökké. Hindenburg érkezésével egyfajta szemléletváltás ment végbe a német hadvezetésben, 1916. október 23-án újabb rohamzászlóaljak létrehozását rendelte el a német legfelsőbb hadvezetés.

A keleti fronton 1916. augusztusáig nem léteztek német rohamegységek. Csak ugyanezen év decemberében szerelték fel először az orosz fronton az első német rohamzászlóaljat a 9. hadsereg kötelékén belül. Ezután a többi keleti hadszíntéren harcoló német hadseregek is kaptak rohamkatonákat. Az 1917. december 5-ei breszti, Szovjet-Oroszországgal megkötött fegyverszünet után a német hadvezetés a keleti fronton lévő rohamcsapatokat 1918 elején átvezényelte a nyugati frontra.²⁷

Mindezen változások mellett egyéb más pozitív hatásai is voltak a vezetőség kicserélődésének. Falkenhayn leváltásával a németek felhagytak az addigi mereven zárt vonalas védelmi rendszer alkalmazásával, és elkezdtek rugalmasabb védekezést megvalósítani. Ennek a lényege az volt, hogy az első vonalbeli védekező katonák ne tömörüljenek össze egy helyre, ahol mindaddig könnyen az ellenséges tüzérség áldozataivá válhattak. Ennek érdekében az első vonalbeli lövészárk elé 3-4 km távolságra egyfajta fedező zónát hoztak létre, ahova az ellenség bezúfolódva a géppuskák és a tüzérség hatásos lőtávolságba kerülhetett. E zóna mögött kaptak helyet 6-10 km mélységben a rendes védelmi vonalak, ahol a német gyalogsági egységek a védelemre berendezkedtek. Ezek az állások 2-3 km távolságra voltak egymástól, amelyekből általában továbbra is hármat építettek ki. Amikor az ellenséges tüzérségi előkészítés megkezdődött, a német védők elhagyták lövészárkaikat, és a „senki földjén” lévő gránáttölcsérekben, mélyedésekben kerestek menedéket. Ezzel jelentős mértékben csökkenteni tudták az ellenség tüzérsége által elszenvedett veszteségeket. Az újfajta német védekezési mód

²⁷ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 11.

bevált, hiszen addig leginkább a tüzérségi előkészítések alatt szenvedték el a legnagyobb élőerő veszteséget.²⁸

3.1 A német rohamcsapatok kiképzése, a rohamkatonák felszerelése

A németek a frontszakaszok mögött gyakorló rohampályákat létesítettek (pl. az említett Beuveille, illetve Sedan, Solesmes), itt oktatták az új rohamgyalogosokat, valamint a rohamkatonák közben a közvetlen harcokban is gyakorolták az újfajta harcászat alkalmazását. A tanfolyamok által elérendő cél a századonkénti egy rohamszakasz felállítása volt, az említett hadseregeknél. A leendő (és a már kiképzett) német rohamgyalogosok a kiképzések alatt az alábbi képességek elsajátítását gyakorolták: a háborúban használt kézigránáttípusok ismerete és alkalmazása (legyen az akár ellenség által használt is), akadályleküzdés és rohamkiképzés, nehézgéppuska használata, lángszóró használat, éleslövészet kis- és közepes lőtávolságon belül, szuronyharc, távcsöves puska használata, gázoktatás, könnyűgéppuska (hordozható géppisztoly) használatának oktatása, hosszútávfutás, 100 m-es síkfutás.²⁹

A német rohamcsapatok katonái az „átlagos” gyalogosokhoz képest igen nagy becsben tartották magukat, szinte a német gyalogság elitjének (jogosan). A rohamalakulatok tisztjei és katonái között lazább, közvetlenebb kapcsolat alakult ki, mint a rendes gyalogsági egységeknél. Több pihenőidőt és élelmiszeradagot kaptak továbbá, árokszolgálatra (saját lövészárkok őrzése, sérülések kijavítása) sem alkalmazták őket. Az átlagos gyalogos számára oly elviselhetetlen lövészárkok-élet mindennapjai sem nyomták annyira a rohamgyalogosok vállait, mivel általában vagy a front mögött lévő kiképzőpályákon gyakoroltak, vagy más gyalogsági egységeket képeztek ki, esetleg éppen csak sportoltak.

Érdekesség, hogy a német hadseregben a rohamcsapat (Sturmtruppe) elnevezés 1917. március 12-től hivatalosan gránátosra (Grenadier) módosult. A gránátos katona felszerelésénél törekedtek minél kisebb terhet róni a rohamistára. Ahogy az előzőekben már láttuk, a rohamgyalogos fő fegyvere az ismétlőpuska volt, német esetben ez a szuronnyal ellátott Mauser Gewehr 98 ismétlőkarabélyt jelentette, lényegesen kevesebb tölténnyel, mint amennyit egy átlagos gyalogos kapott. Acélból készült M 1916 és M 1918 típusú (Stahlhelm) rohamsisakjaikat sokszor az elülső részen egy acéllappal erősítették

²⁸ Dr. Szántó Mihály: *A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban*. In.: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE, 4. évf. 2. sz., Budapest, 2000. 126-128.

²⁹ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 12.

meg így védve őket nemcsak a repeszek, hanem a gyalogsági golyók ellen is.³⁰ Ez ugyanakkor a sisak további súlynövekedését is jelentette, ami nem volt kívánatos. A 8-10 nyeles kézigránát mellett 16-20 tojás kézigránátot is hordtak magukkal, ezeket a két vállon átvetett homokzsákban szállították. Nadrágjuk a térdnél bőrrel volt megerősítve, ez a terepen való nehézkes kúszás miatt volt előnyös. A felszereléshez tartozott még a gázmaszk, a rövid nyelvű gyalogsági ásó, amit gyakran kiéleztek (közelharc alkalmazása miatt), 2 vizes kulacs, egy drótvágó olló (az ellenséges lövészárkok előtti szögesdrótakadályok leküzdésére) és egy kenyérzsák. Kiegészítő fegyverként vagy rohamkést, vagy pisztolyt vittek magukkal. 1917 második felétől 10-10 db 9 mm-es Luger P08 fajtájú öntöltő pisztolyt rendszeresítettek rohamszázadonként. Minden rohamszázad rendelkezett továbbá 10-12 gránátvetővel is. A megerősített ellenséges állások és harckocsik, páncélcsovik ellen kötegelt kézigránátot vetettek be, aminek lényege az volt, hogy 6 kézigránátfejet összekötözték, és egy nyéllal láttak el, így egy ilyen gránátot elhajítva sokkal nagyobb pusztítást értek el, mintha csupán egy darab nyeles kézigránátot alkalmaztak volna. Érthető így ez a fajta megoldás a páncélozott, megerősített célpontok ellen.³¹

A rohamkatonák támogatására nehéztüzérségi eszközöket is rendeltek, ezeknek fő képviselői a Krupp-művek által gyártott 105 mm-es hegyi tarackok és a 75 mm-es aknavetőik voltak. Ezeket főleg az elfoglalandó megerősített pontok tűz alatt tartására használták, de éppenséggel ha a rohamalakulatot ellentámadás érte, az ellenség gyalogsága ellen is bevetethetőek voltak.

A géppuskás-századokat nem vetették be külön, azok a rohamalakulattal együtt folytattak harci cselekményeket. A rohamcsapatoknál főleg a MG 08/15 típusú, 7,92 mm kaliberű géppuskát rendszeresítették, de a belgáktól, angoloktól zsákmányolt Lewis 7,63 mm-es géppuskát is előszeretettel használták. Az MG 08/15 az MG 08 nehézgéppuska könnyített és hordozható fajtája volt, de még mindig 4 katona kellett a kezeléséhez, tehát nem kézi és egy ember által üzemeltethető fegyver volt. Ez a típus csak 18 kg-ot nyomott, ellenben az MG08-al, ami tüzelőképes állapotban 69 kg volt, ez a könnyebbség a rohamkatonáknál elengedhetetlen szempont volt.

Az előzőekben említettük, hogy a rohamgyalogosok kiképzése a könnyűgéppuskák (kézi géppisztolyok) használatát és kezelését is magában foglalta. 1918 elején még eljutott

³⁰ Dr. Szántó Mihály: *A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban*. In.: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE, 4. évf. 2. sz., Budapest, 2000. 132.

³¹ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 12.

a rohamcsapatokhoz a 9 mm-es Bergmann MP 18.1 géppisztoly is, amit a rohamharcra kiképzett katonák igen nagy előszeretettel és sikerrel alkalmaztak. Más kérdés, hogy a háború vége felé járva az új géppisztolyok megjelenése már nem tudta nagymértékben befolyásolni a harcok kimenetelét.³²

Rohr féle 5. rohamzászlóalj szintén 1918 elején megkezdte a zsákmányolt antant harckocsikkal, és a kevés számú saját német gyártmányú tankokkal való összehangolt hadműveletek gyakorlását. Létrehoztak egy „rohampáncélosjármű-osztályt” (Sturm-Panzer-Kraftwagen-Abteilung), ami 1918. január 26-án érkezett meg a rohamzászlóalj kötelékébe. Az új harckocsik alkalmazásának módszereit a német legfelsőbb hadvezetés mindenképpen a rohamzászlóaljakkal összehangolva kívánta kidolgozni. A létrejött páncélososztály Rohr rohamzászlóaljának számos kiképzésén vett részt, a harckocsik kezelői rohamkiképzésben is részesültek, ami azért volt kedvező, mert a harckocsi mozgásképtelenné válásának esetén a kezelők rohamjárőrként tudtak tovább tevékenykedni. Ez a fajta összehangolt kiképzés és együttműködés a páncélosok, és az őket követő gyalogság között már tulajdonképpen a második világháború német páncélgránátos gyalogosainak előképét jelentette.³³

3.2 A német rohamalakulatok támadásának felépítése, kinézete

A német rohamzászlóaljak az eddigiekben felvázoltak alapján sejthető, hogy igen jelentős tűzerővel rendelkeztek az átlagos gyalogsági zászlóaljakhoz képest. Egy német rohamzászlóalj általában három gyalogos rohamcsapatból állt, fegyverzetét két nehézgéppuska, egy lángszórós egység, egy aknavető és egy könnyű tarack alkotta.

A rohamharcászat a németeknél lényegében beszivárgásos harcmodoron alapult. A zászlóalj nehézfegyverei a kisebb rohamrajokat, rohamszakaszokat egyaránt támogatták, nehézfegyverek alatt értve a hordozható géppuskákat, aknavetőket és lángszórókat. Lángszóróval a rohamegységeket is felszerelték. A gránátok által leamortizált, műszaki akadályok tömkelegével nehezített „senki földjén” a csapatok előrehaladását könnyű hidak építéséhez szükséges felszerelésekkel ellátott műszaki utászrajok segítették. Főleg a különféle szállítójárművek és a tüzérség számára volt fontos járhatóvá tenni a terepet.

³² Dr. Szántó Mihály: *A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban*. In.: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE, 4. évf. 2. sz., Budapest, 2000. 132.

³³ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 13.

A támadás a német erők felderítették az ellenséges lövészárók vonalvezetésének gyenge pontjait, kevésbé megerősített részeit, és csak ezután indulhatott meg az offenzíva.³⁴

A rohamzászlóalj támadásának rendszerint 4 hulláma volt. Az első hullám szerepe tulajdonképpen az volt, hogy az ellenség tűzét magára vonva felfedje az ellenséges lövegek pozícióját. Értelemszerűen ez a hullám szenvedte rendszerint a legnagyobb veszteségeket. A második hullám elit rohamcsapatokból állt, őket lángszórós egységek is támogatták, feladatuk az volt, hogy az ellenséges arcvonallétfontosságú pontjainál a lehető legrövidebb idő alatt sikerüljön áttörést elérniük, majd minél hamarabb tovább kellett haladniuk. A harmadik hullám a rohamzászlóalj nehéz géppuskáinak és tüzérségének tűzéből állt, amely fedezte a támadó rohamgyalogság szárnyait, és előerőben tovább gyengítette az ellenséget, ezáltal elősegítve az első két hullám rohamát. Az utolsó hullám a „rendes” gyalogság támadását jelentette, akiknek nem maradt más feladata, mint a megmaradt ellenség felszámolása és az ellenséges arcvonallét felgöngyölítése. A rohamcsapatok támadása és azoknak támogatása erőteljesen összehangolt harcmodort igényelt a saját tüzérségi és légi egységeket illetően is.³⁵

Nézzünk meg két példát a német rohamharcászat konkrét alkalmazására mind a nyugati, mind a keleti fronton. A keleti fronton Oskar von Hutier német tábornok 1917. szeptemberében a rohamcsapatok támadását a meglepetés erejére építette. A tüzérség rövid (nem tartott napokig), de annál pontosabb és alaposabb előkészítése után (súlyos veszteségeket okozott a védőknek, mivel számos gázgránátot is kilőttek az orosz állásokra) megindult a német rohamcsapatok támadása, amelyek beszivárogtak a gyengébb szakaszokon. Miután megtörtént az első ellenséges pontok megtörése, további rohamcsapatok indultak rohamra. Az egész támadás folyamán támogatta a saját egységeket a német tüzérség, és ez volt Hutier elképzelésének a lényege. A gyalogság és a tüzérség ilyen fokú összehangolása tette ennyire sikeressé ezt a rohamtámadást.³⁶

A második példa, amivel szeretném bemutatni a német rohamharcászatot a nyugati fronton, 1917. novemberében zajlott. A brit állások ellen indított rohamtámadás a fent leírtak alapján lett előkészítve, tehát 4 hullámban történt. (Ezt megelőzően felmérték az angol arcvonallét gyenge pontjait.) A britek így számoltak be a német támadásról: „...a

³⁴ Dr. Szántó Mihály: *A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban*. In.: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE, 4. évf. 2. sz., Budapest, 2000. 133.

³⁵ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 13.

³⁶ Dr. Szántó Mihály: *A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban*. In.: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE, 4. évf. 2. sz., Budapest, 2000. 134.

németek kis oszlopokban nyomultak előre sok könnyű géppuskával, esetenként lángszórókkal. Fölöttük alacsonyan szálló repülőgépek sokaságát lehetett látni, amelyek bombázták és géppuskázták a brit védőket, veszteségeket okoztak nekik, különösen pedig figyelmüket lekötve a válságos helyzetekben... kevés támpontot támadtak arcból, inkább átkarolták a hézagokon át, hogy megkerüljék szárnyaikat és a hátukba mérjék a csapást.”³⁷

Az első világháború végén a német rohamzászlóaljakat teljes egészében feloszlatták. Az első világégés során kialakult rohamharcászati megoldások azonban – különböző módosításokkal – jelen voltak a második világháború idején is.

³⁷ Jones, A.: *The art of war in the western world*. University of Illinois Press. Chicago. 901.

4. A rohamharcászat megjelenése az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregében

A német rohamcsapatok sikereinek híre idővel eljutott a központi hatalmak hadban álló országai katonai vezetőihez is. A Rohr rohamzászlóalj számos gyakorlatát megsemmisítette egy, a nyugati frontra irányított osztrák árkásztiszt is, aki jelentést küldött a rohamcsapatok hatékonyságáról és a kiképzés alatt szerzett tapasztalatairól az osztrák-magyar hadsereg főparancsnokságnak (AOK).³⁸ Felismerve a lehetőséget, az AOK engedélyt kért a német legfelsőbb hadvezetéstől, hogy lehetőséget kapjon tisztek küldésére Beuville-be, ahol részt vehetnek a Rohr rohamzászlóalj kiképzéseiben. Az OHL engedélyezte az osztrák-magyar tisztek jelenlétét a német rohamzászlóalj kiképzésén, így 1916. szeptemberében első körben 5, majd októberben még további 10 osztrák tisztnek jutott az a feladat, hogy Beuville-be utazhasson, rohamharcászati kiképzésekre. Az osztrák-magyar haderőnek hazai területein csupán utászok és árkászok által használt kiképzőpályái voltak, ezért szinte kizárólag csak műszaki tisztekből állt az előbb említett kiutazó csoport. Az első osztrák-magyar utász tiszt, aki a beuville-i rohamtanfolyamon részt vett Theodor Rosch ezredes volt.

A rohamharcászat viszont a támadó gyalogság körében alkalmazott harcászatot jelentett, ezért szükségessé vált, hogy a kiutazott műszaki (árkász- és utász) szakembereket felváltsák a gyalogsági és tüzérségi tisztek. Ez meg is történt. Az újonnan Beuville-be látogató osztrák-magyar gyalogsági és tüzérségi tisztek 1916. novembere és 1917. januárja között 3 rohamkiképző tanfolyamon vettek részt. Ezeken a tanfolyamokon egyenként 40 tiszt és 100 altiszt nyerhetett betekintést az újfajta gyalogsági harcéljárásokba, és ismerkedhetett meg a gyalogság számára fontos támogatást nyújtó nehézfegyverekkel. A kiképzéseken résztvevő tisztek legtöbbször előadások segítségével osztották meg szerzett tapasztalataikat otthoni társaikkal.³⁹

1916. novemberében a keleti fronton több német rohamzászlóaljba osztrák-magyar rohamszázadokat osztottak be gyakorlati tapasztalatszerzés céljából. Ezeknek az osztrák-magyar rohamszázadoknak azonban csekély része tudott igazi gyakorlati rohamharcászati tapasztalatot szerezni. Éppen ezért az AOK kérvényezte a német legfelsőbb hadvezetést,

³⁸ AOK: Armeeoberkommando

³⁹ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatjai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 19.

hogyan az említett roham századokat a nyugati frontra vezényeljék, és ott pótolhassák a keleti hadszíntéren szerzett hiányos tudásukat. Az OHL azonban elutasította ezt a kérést.

Ugyancsak a nyugati fronton nagy győzelmeket elért és rohamharcászatra kiképzett német katonák sikerén felbuzdulva, az osztrák-magyar haderők egyes hadosztályparancsnokságai saját kezdeményezésükből is hozzáálltak ahhoz, hogy alakulataikon belül rohamkiképzésen átesett egységeket állítsanak fel. Anélkül tettek így azonban, hogy azok megszervezésére, kiképzésére és harcászati alkalmazására egyöntetű és elfogadott felfogás alakult volna ki a Monarchia hadseregében.⁴⁰ Ennek következtében különböző fajta személyi összetételű és harcértékű rohamcsapat alakultak meg 1917 elején. Ezek a németektől kapott utasítások és irányvonalak szerint kezdték meg működésüket. A csapatok egy része a közelben lévő német rohamzászlóaljok személyes oktatásának köszönhetően részesülhetett rohamkiképzésben.

Az osztrák-magyar haderőben ugyanakkor már a korábbiakban is léteztek majdnem hasonló feladatokra kiképzett katonák, mint a német rohamgyalogosok. Az 1914 és 1915 között a Kárpátokban folytatott harcok után orosz mintára alakítottak vadászkülönítményeket, melyeknek fő célja az ellenség folyamatos „zaklatása” volt. Amikor felmerült a rohamcsapatok megszervezésének gondolata, ezek a vadászalakulatok beleolvadtak az alakuló rohamegységekbe. Az idő múlásával és a harci tapasztalatszerzéssel a Monarchia újonnan létrejött rohamalakulatai igen jól helytálltak, és akárcsak a német rohamkatonák, az osztrák-magyarok is seregtesteik elit egységévé kezdtek válni. A rohamcsapatok ügyét a Hadsereg főparancsnokság hivatalosan első ízben csak 1917 közepén vette napirendre, amikor is a rohamcsapatokról, valamint a rohamszolgálatra való kiképzésről alkotott általános felfogást és követelményt egy közleményben ismertette.⁴¹ Ez volt tulajdonképpen az egyik olyan intézkedés, amely véglegesítette és szabályozta a rohamalakulatok felállítását:

„...a megerősített állásokért folyó harcok szükségessé tették azt, hogy a kiképzés új elvek szerint történjék. ... A rohamcsapatok tehát, a gyalogság ama parányi részei, melyeket az eddig rendelkezésre álló idő alatt, az új irányelvek szellemében, korszerűen ki lehetett képezni. Az emberanyag nagy tömege mellett, még soká fog tartani, míg a gyalogság összessége, korszerű értelemben kiképezhető lesz. Ezért ezt az újszerű kiképzést a hadjárat végéig aligha fogjuk befejezhetni. Az – teljes alapossággal – már csak a jövő

⁴⁰ Major Miklós: *Az osztrák-magyar rohamzászlóaljok végleges szervezését előkészítő intézkedés*. In: Magyar Katonai Szemle. 1933. III. évf. I. 3. füzet 214.

⁴¹ U.o. 216.

békekiképzés folyamán fog érezhetővé válni. Ebből kifolyólag tehát, addig, amíg a gyalogságnál az egységes, korszerű kiképzés lehetősége hiányzik, oly zárt alakulatok kellenek, melyeket az állásharc különböző vállalkozásainál lehet használni és amelyek csekély veszteség mellett, sikeresen működhetnek. A szó szoros értelmében vett rohamalakulatok (rohamzászlóalj) mekkora mérvű szükséglete, valamint a rohamszolgálatban való általános kiképzés mérve tekintetében, az egyes hadseregeknél különböző vélemények vetődtek fel ami a lényegileg a mellékelt áttekintésből is kitűnik. Az a szükségesség, hogy egyes hadosztályok, szűkebb körletükben valamely rohamcsapat felett rendelkezzenek, arra vezetett, hogy ma már egyes hadosztályok, sőt azok ezredei is, külön roham századok felett rendelkezzenek. Ennek legfőbb oka az, hogy: 1. Az ezredek, a védőkörleteikben végrehajtandó vállalkozásoknál, a saját ezredükhöz tartozó rohamcsapatokat kívánják alkalmazni. 2. A roham századok (rohamzászlóalj) legénysége, az illető hadosztályok védőkörletében lévén, illetékes ezredük hatókörletén belül marad, ami által az az aggály is megszűnik, hogy a csapattestek a hadsereg közvetlen rohamzászlóalijban levő s rendszerint legjobb embereiket végleg elveszítik. 3. A rohamcsapatnak kéznél kell lennie. Mégpedig akkor, ha az egész hadsereg számára csak egy, közös rohamzászlóalj alakul, annak esetenkénti helyszínre való vonása, tájékozódása, felkészülése stb. a hadseregek nagy kiterjedése mellett, gyakran igen soká tartana. Ettől eltekintve, egyazon hadsereg arcvonalán belül sokszor a legkülönbözőbb földrajzi viszonyokat is figyelembe kell venni, mint pl. az 5. hadseregnél, ahol a karszt, síkság, dombvidék és a magas hegység befolyásával kell számolni. Ezért a kiképzés sem lehet részleteiben mindenütt egyforma. Az alsóbb vezetők kezdeményezése is szenvedne azáltal, ha a védőkörleteikben végrehajtandó vállalkozásokhoz előzőleg a Hadseregparancsnokságok hozzájárulását kellene kérniök, mire ezután az utóbbiak a maguk véleménye szerint bocsátanák rendelkezésre a rohamzászlóalj megfelelő részeit. A jelenleg már meglévő rohamcsapatok állománya szerint, egyes seregtesteknél már most, másoknál viszont rövid idő alatt el lehetne érni azt, hogy minden hadosztálynál rohamzászlóalj létesíttessék. Ennél, minden századra egy járőr (kb. 10 fő) azaz minden zászlóaljra 1 szakasz, minden ezredre (a zászlóaljak száma szerint) 3-4 szakasz, azaz 1 roham század, a hadosztályra tehát egy 3-4 századból álló rohamzászlóalj esnék. Azoknál a hadosztályoknál, ahol az ezredek roham századokkal már rendelkeznek, ezeket a hadosztály rohamzászlóalijává nyomban össze lehetne vonni. Ott pedig, ahol ez még nem történhetik, a rohamcsapatok fejlesztésének folytatólagosan kellene történnie. E célból elsősorban is a jelenlegi hadseregközvetlen rohamzászlóaljakat kellene felosztatni és embereiket a

hadosztály-rohamzászlóaljok megalakítására felhasználni. Az ezek után még fennálló hiányokat a rohamszolgálatban mindnagyobb számban kiképzettekkel kell pótolni. Már kiképzett tiszteknek és legénységnek az arcvonalból való kivonása csak a legszükségesebb mértékre korlátozandó. A hadosztály rohamzászlóaljok egyúttal tanzászlóaljat képezzenek az általános rohamkiképzés számára. Ezért egy hozzájuk csatolt kiképzési kerettel is rendelkezzenek. A hadosztály rohamzászlóaljnak, mint tanzászlóaljnak ugyanis a hadsereg-rohamzászlóaljjal, mint tanzászlóaljjal szemben, az a nagy előnye, hogy egyazon hadseregen belül több kiképzési test áll rendelkezésre, miből kifolyólag a gyalogság összességének kiképzése is sokkal gyorsabban történhetik. Az Isonzó hadseregénél a különleges helyzetre való tekintettel (számos hadosztály szűk körletben, gyakorlóterek hiánya stb.) egy, a fentiektől esetlegesen eltérő szervezet lesz célszerűbb. Ezek után az ezen rendelettel ellátott összes parancsnokságok, tapasztalataik alapján, valamint parancsnoklási körletük különleges viszonyait figyelembe véve, július 20-ig konkrét módon nyilatkozzanak s egyben javaslatukat is jelentsék. A jelentéshez egy rohamzászlóalj tervezett állományát csatolják. A különleges harceszközök tekintetében figyelembe veendő, hogy csakis a jelenleg már meglévő rohamcsapatokhoz beosztott harceszközöket lehet igénybe venni, mivel a Hadseregfőparancsnokság nincs abban a helyzetben, hogy a rohamzászlóaljok számára szükséges harceszközöket rendelkezésre bocsássa. Ezért egyelőre a hadosztályoknak kell gondoskodni arról, hogy rohamzászlóaljaik, az esetenként tartalékban álló csapatoktól kapjanak harceszközöket, illetve hogy ez utóbbiakat a hadosztály körletéből, a vállalkozás helyére összpontosítsák. E megoldási mód még azzal az előnnyel is járna, hogy a csapatok különleges harceszközei az összműködést elsőrangúan kiképzett gyalogsággal megtanulnák és gyakorolhatnák. Az összes rohamalakulatok továbbra is a gyalogság állományára fognak számítani.”⁴²

A hadseregfőparancsnokság ezen rohamcsapatokat felállító intézkedése volt az a kezdő lökés, amelynek eredményeként 1917 végéig az osztrák-magyar gyaloghadosztályok legnagyobb részénél meg tudtak alakulni rohamzászlóaljok. Jórészt egységes szervezettel, felépítéssel jöttek létre ezek, ámde ugyanakkor a felszerelésbeli és kiképzési különbségek az újonnan megalakuló rohamcsapatok között szembeötlők voltak. Érdekesség, hogy a rendelet kiadása alatt már létező rohamcsapatok szinte kivétel nélkül protestáltak a zászlóaljakra történő összevonás ellen. Ezzel szemben az olasz hadszíntéren lévő

⁴² Hadseregfőparancsnokság. 1917. július 30-án kelt 42.363. hdm. sz. a m. kir. Hadilevéltár, világháborús alosztályában a főparancsnokság 1917. júliusi iratai közt. In.: Major Miklós: *Az osztrák-magyar rohamzászlóaljok végleges szervezését előkészítő intézkedés*. In: Magyar Katonai Szemle. 1933. III. évf. I. 3. füzet. 214-218.

magasabb parancsnokságok java, az ott tapasztalt harctéri viszonyok alapján a rohamzászlóaljok megalakítása mellett foglaltak állást. Így az előbb említett tiltakozók háborgásai süket fülekre találtak. A hadseregfőparancsnokság által kiadott rohamzászlóaljok szervezését véglegesítő rendeletet csak 1918. március 5-én jelentette meg magyarra lefordítva a m. kir. Honvédelmi Miniszter.⁴³

4.1 Rohamcsapatok a Monarchia haderejében

1917. január 15-én Monarchia a hadseregfőparancsnoksága az alábbi paranccsal egységesítette a rohamcsapatok megszervezését: hadseregenként egy rohamzászlóaljat kell felállítani, melynek a következő elemekből kell felépülnie: négy rohamszázad, egy vagy két géppuskás-század, egy hegyi ágyús üteg négy löveggel, egy gyalogsági ágyús üteg szintén négy löveggel, négy-négy közepes gránát- és aknavető, egy lángszórós-csoport hat lángszóróval, továbbá egy építőszázad (főleg hidak építésére). A legkisebb egység, ami létezett a rohamcsapatok berkein belül az az őrző (rohamjárőr) volt, ez 9-10 katona közötti létszámot jelentett, tehát lényegében raj méretű volt. Négy őrző alkotott egy szakaszt, és négy szakasz tett ki egy rohamszázadot. A rohamszázadok öt tisztet, és 173 legénységi állományú katonát (közlegényt) tömörítettek.⁴⁴

Az osztrák-magyar fegyveres erők egyik első rohamzászlóalját az olasz fronton állították fel 1917. január 31-én. Éspedig a cs. és kir. 11. hadsereg kötelékében. Kiképző- és gyakorló pályájukat egy Levico nevezetű mai olasz település határában állították fel. Az új rohamzászlóalj nemzetiségi szempontból a következőképpen alakult: két század teljesen német volt, egy szláv, egy pedig német-magyar vegyesen.

1917 nyarán már rendelkezésre állt olyan mennyiségű rohamszolgálatra kiképzett legénység, hogy az AOK hozzáláthatott új rohamzászlóaljok szervezéséhez hadosztályszinten. Ezért három különböző erejű és összetételű rohamcsapat felállítását rendelte el: 1. közvetlenül a hadosztály-parancsnokságnak alárendelt rohamzászlóalj, 2. őrző, 3. a hadsereg rohamtanfolyamának résztvevői. Ettől kezdve a csak a tábori

⁴³ Major Miklós: *Az osztrák-magyar rohamzászlóaljok végleges szervezését előkészítő intézkedés*. In: Magyar Katonai Szemle. 1933. III. évf. I. 3. füzet 218.

⁴⁴ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 19.

hadseregek parancsnokságainak alárendelt rohamzászlóaljok mindösszesen egy tanszázaddal, és a legszűkebb kiképző állománnyal rendelkeztek.⁴⁵

Egy hadosztály rohamzászlóalja legénységének kellő mértékű kiképzése, és a célnak megfelelő eszközökkel való felszerelése a valóságban azonban sokkal hosszabb folyamat volt, mint ahogy a hadseregfőparancsnokság elképzelte. Erre jó példa a m. kir. 40. honvéd gyaloghadosztály, ami nyolc hónapos rohamkiképzést követően alakult csak át végül teljes értékű rohamzászlóaljjá. Tehát csak ekkorra állt össze ténylegesen a teljes értékű rohamcsapat.

A m. kir. honvéd alakulatoknál 1916. decemberétől kezdődött meg a rohamcsapatok kiképzése. Az elérendő cél itt is az egy rohamszakasz/gyalogszázad elérése volt, amely rohamszakaszt négy altiszt és 28 honvéd (közkatona) kellett hogy alkosson. Minden gyaloghadosztály rohamzászlóalja annyi századot foglalt magában, ahány gyalogezred tartozott a seregtest hadrendjébe. A rohamszázadok rohamszakaszai annyi rohamjárőrből álltak, ahány század volt megtalálható a zászlóaljban. Egy rohamszázad ebben az időben négy tisztet és 135 főnyi közkatont jelentett. A rohamalakulatok mindig az anyaalakulat hadrendszámát viselték, például a 31. honvéd rohamszázad a 31. honvéd gyalogezred rohamszázadát jelentette. Néhány esetben utászok és árkászok is részesültek rohamkiképzésben. A kiképzési idő átlagosan 14 nap és egy hónap között változott, de láthattunk az előzőekben kirívó példát a 40. m. kir. honvéd gyaloghadosztálynál.

Idővel az osztrák-magyar rohamalakulatok feladata is kibővült, ahogy azt a német rohamegységeknél láthattuk. Szintén megjelent az, hogy a már meglévő rohamkatonák látták el az újonnan létrejövő rohamcsapatok kiképzésének feladatát, a felderítési feladatokat is a rohamkatonák látták el, valamint támadás esetén végezték azt a munkát, amiért tulajdonképpen létrejöttek: felszámolták a megerősített pontokat a támadások során. A szükséges emberanyag és felszerelés hiányában viszont a hadsereg gyalogságának rohamszolgálatra való átszervezése igen lassan haladt továbbra is.⁴⁶

Az előzőekben már utaltunk arra, hogy az osztrák-magyar rohamcsapatok kiképzését többnyire a Németországot megjárta, ott kiképzéseken részt vett és azokon résztvevő tisztek végezték.

A kiképzések során a legfontosabb elsajátítandó képesség a kézigránátdobás, és a kézigránát kötegben való összekapcsolása és használata volt. E mellett hangsúlyt fektettek

⁴⁵ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatjai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 21.

⁴⁶ Ortner, Christian M.: *Die K. u. K. Sturmtruppen im Weltkrieg 1916-1918. Elitesoldaten der Monarchie.* Bécs. 2005. 45.

még a lövészetre is. A tréningek során a kiképzendő katonákat megismertették minden saját gyártású, és minden ellenséges fegyverrel is, hogy szükséghelyzetben bármit fel tudjanak használni a harcokhoz. Német példára a fizikai erőnlétet itt is állandó tornával, edzésekkel tartották fenn. Ugyanakkor a különböző csapatok kiképzése eltérhetett, mert a kiképzőtisztek sokszor saját egyéni elképzeléseiket, tapasztalataikat is belevitték a tréningekbe. Erre jó példa a délnyugati hadszíntér, ahol a domborzati viszonyok miatt hathetes magashegyi rohamkiképzést is adtak a rohamkatonáknak. Értelemszerűen a kiképzésre csak hegyi vezetői vizsgával lehetett jelentkezni. Ez a fajta kiképzés három hetes rendes rohamkiképzésből, és három hetes magashegyi gyakorlatból állt. Az utóbbi képzés során a leendő rohamisták jég- és hófalmászásban, síelésben és sífutásban szerezhettek tapasztalatokat.⁴⁷

Az átlagos rohamkiképzés alapszakasza 14 napot vett igénybe. A rendes kiképzési idő viszont, ami után elmondhatta az adott katona, hogy teljes értékű rohamgyalogos vált belőle, 4-6 hét közötti időintervallumon belül mozgott. Rohamkiképzésre csak önkéntes jelleggel lehetett jelentkezni, fizikai alkalmassági vizsgával. A jelentkezők átlagosan a 20-22 éves korosztály tagjai közül kerültek ki. Nagy ritkán volt rá példa, hogy a meghúzott alkalmassági szint alatti egyéneket is bevették a kiképzésbe, de általában a legszigorúbban jártak el a felvételeknél. Jó példa erre, hogy azokat a katonákat, akiknek a korábbiakban már volt kéz- és/vagy lábtörése, hiába gyógyultak már meg, elutasították. Ezzel biztosították a rohamcsapatok minden kétséget kizáró elit jellegét.

A m. kir. honvédség keretein belül a rohamkiképzések feladatát - a honvédelmi miniszter közvetlen alárendeltségében - az Inotán működő m. kir. honvéd tanezred rohamtanfolyama látta el. Ezt 1917. február 28-án hozták létre. 1918. júliusában viszont változott a tanezred, átszervezés alá került, így a rohamkiképzések célja is változáson ment át. Ettől kezdve főleg oktató altiszteket és tiszteket képeztek Inotán. A tanfolyamban 350 fő részesült kiképzésben, ami egy rohamfélzászlóalj erejű alakulatot tett ki, szervezeti felépítése a következőképpen alakult: két rohamszázad négy géppuskával, egy műszaki rohamszakasz és egy lángszóró-szakasz.⁴⁸

Azok az altisztek, akik az első hatheti kiképzés után jó eredményeket tudtak felmutatni, oktató altiszti minősítést szerezhettek, egy további hathetes kurzus után. Ezen újabb képzés alatt még tovább tökéletesíthették a közelharc ismereteiket és a testi erőnlétet. A

⁴⁷ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 24.

⁴⁸ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 24.

tanfolyamhoz beosztott tisztek rendfokozatukra való tekintet nélkül ugyanolyan elbánásban részesültek, ez a csapatszellemet és a rohamcsapatok elit jellegét volt hivatott tovább erősíteni.

Egy-egy rohamtámadást mindig alapos felkészülés és előkészítés előzött meg, ami magában foglalta a támadási vázlatok, tervek elkészítését, a légi felderítést, illetve légi fényképezést az ellenséges állásokról. Ezek mellett nagyon fontos volt még a tüzérség és a gyalogság közötti együttműködés összehangolása is, ahogy a korábbiakban erről már ejtettünk szót.

Rohamtámadáskor az osztrák-magyar rohamegységek első hullámát a rohamjárőrök adták, akik saját állásaikból meglepetésszerűen kitörtek, megkeresték az ellenség vonalain a kedvező betörési pontokat, majd miután ezt véghezvitték, eltávolították a szögesdrótakadályokat, és átépítették a védműveket az ellenség irányának megfelelően. Az ellenséges géppuskafészek leküzdése is az ő feladatuk volt. A rohamjárőr után indította meg támadását ék alakzatban az első rohamoszlop (rohamhullám), amely az ellenség első vonalbeli lövészárkaiban kellett megfelelő számú biztosító csapatokat hagyott, majd tovább folytatták az előrenyomulást a meghatározott cél felé.

A második rohamoszlop tulajdonképpen az első tartalékát jelentette, míg a harmadik mögött már a rendes gyalogság hullámai indították meg támadásukat, hogy a maradék ellenállást felőröljék. 50-60 lépés távolságban követte az általános gyalogság a rohamalakulatokat, rendszerint szintén három hullámban. A rohamjárőröket, miután sikeresen elvégezték kitűzött feladatukat, azonnal kivonták az arcvonalból, az átlagos gyalogság kötelékeire hárult a feladat, hogy befejezzék a támadást. A rohamegységeket semmilyen körülmények között nem indították zárt alakzatokban rohamra, így kerülve el az ellenséges géppuskák súlyos veszteségeket okozó tüzét. Az első rohamoszlopba mindig a legjobban célba dobó rohamistákat osztották be, segítségül melléjük pedig gránátutánpótlást szállító rohamkatonákat vezényeltek. A második hullám összeállításakor az ügyes lövészeket, géppuskairányzókat, közelharcban jeleskedő katonákat válogatták össze. Ha a kézigránátokkal nem sikerült teljes mértékben elérni a kívánt célt, ebben az esetben vetették be a lángszórós egységeket, akik hullámával együtt már teherhordó, távbeszélő és távjelző rohamkatonák is rohamra indultak. A teherhordók számos akadályelemet szállítottak (szögesdrótokat, homokzsákokat, esetleg aknákat), valamint még páncélpajzsokat, löveg-pajzsokat is.⁴⁹

⁴⁹ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 25.

A gyakorlatban osztrák-magyar rohamegységek először a 10. isonzói csatában (1917. május 12 – 1917. június 8.) küzdöttek. A várakozásoknak megfelelően a különböző seregtestekben szolgáló rohamalakulatok céljaikat minimális veszteségekkel teljesítették. Az osztrák-magyar rohamcsapatok végét az 1918. december 3-án Padovában aláírt fegyverszünet jelentette. Ezután rövid időn belül feloszlatták valamennyi meglévő rohamalakulatot, ugyanis az AOK csak a háború idejére felállított, átmeneti csapatnemnek tekintette őket.⁵⁰

4.2 Az osztrák-magyar rohamalakulatok fegyverzete és felszerelése

Az osztrák-magyar rohamegységek fegyverzete főként a német példán alapult, nem meglepő módon. Eltérések csak a gyártott fegyverek minőségében voltak, a koncepció szinte megmaradt teljesen ugyanaz, mint a német rohamkatonáknál. Az osztrák-magyar rohamosztigosok alapfegyvere az 1895 M. Mannlicher típusú ismétlőkarabély volt. Az ehhez való lőszerbeosztást 40 db golyóban állapították meg, mivel a rohamisták viszonylag ritkán tüzeltek, inkább a kézigránátharcra helyezték a hangsúlyt. Nehézgéppuskának az Andreas Schwarzlose által megalkotott 1907/12 M. nevűt használták, ami vízhűtéses rendszerű volt. Ezt a fajta géppuskát mind védelmi, mind támadási feladatoknál egyaránt alkalmazták. Sok esetben módosítottak is a gépfegyveren, ami főleg könnyebbé és hordozhatóbbá tette azt. Ezt a védőpajzs eltávolításával, és az állvány elhagyásával tették lehetővé. A Schwarzlose mellett sok zsákmányolt olasz Revelli gyártmányú 1915 M. típusú géppuskát is használtak az osztrák-magyar rohamkatonák, bár ez már inkább géppisztolynak számított, mintsem gépfegyvernek. Osztrák-magyar gyártmányú géppisztoly csak 1918-ban készült először, a Skoda-művek gyártotta olasz minta alapján, és az 1918 M. nevet viselte. Másodlagos fegyvernek 1918 M. típusú rohampisztolyt kaptak a rohamkatonák.⁵¹

Nehézfegyverek terén elsősorban a gránátvetőkről kell szót ejteni, amelyek eleinte nem igen voltak jellemzőek az osztrák-magyar katonák hadi felszerelésében. Az oroszok már a gyakorlatban is alkalmazták őket, mire az osztrák-magyar hadvezetésben felmerült rendszeresítésüknek az ötlete. Az aknavetők elterjedését a lövészárók-hadviselés

⁵⁰ Ortner, Christian M.: *Die K. u. K. Sturmtruppen im Weltkrieg 1916-1918. Elitesoldaten der Monarchie*. Bécs. 2005. 52.

⁵¹ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 23.

kialakulása indította el, ugyanis az egymáshoz közel lévő lövészárkok tüzérségi bombázásakor nagy volt az esélye annak, hogy a saját védelmi vonalakat találják el. Éppen ezért volt szükség egy mobilis, a frontkatonák által is könnyen kezelhető, ám mégis nagy rombolóerővel bíró fegyverre, ez volt az akna- és gránátvető. Az osztrák-magyar fegyveres erőknél először az 1914 M. jelzésű aknavető jelent meg német és orosz minta alapján, ami 9 cm kaliberű lövedéket lőtt ki. Eleinte árkászok és utászok kezelték ezeket, majd idővel minden hadtest kiképezte saját alakulataiból az aknavetők kezelőszemélyzetét. Amikor az osztrák-magyar rohamcsapatok megalakultak, már több fajta és űrméretű aknavető állt a rohamalakulatok rendelkezésére. A legnagyobb űrméretű aknavető 26 cm-es volt, és elől-, illetve hátultöltős változatok is készültek, továbbá megjelent a levegővel operáló légaknavető is. A használatban lévő aknavetőket három csoportra lehet besorolni űrméret szerint: könnyű aknavetők (9 cm – 10,5 cm közötti űrméret), közepes aknavetők (12 cm – 15 cm közötti űrméret), nehéz (20 cm feletti űrméret). A rohamegységek főként a könnyű és közepes aknavetőket preferálták, mivel ezeket könnyebb volt szállítani és felállítani a gyors akciók közben. A közepes aknavetők közül az 1917 M. közép-nehez gránátvetőt használták előszeretettel. Ennek lőtávolsága elérte a 800 métert.⁵²

Az aknavetők és gránátvetők fejlődésének dacára bizonyosságot nyert, hogy szükség van egy „közvetlen irányzású, könnyen mozgatható, kis tömegű”⁵³ tüzérségi eszközre is, aminek jelentősen nagyobb az átütőereje, és a páncéltörő képessége. Az eredmény az 1916. januárjában rendszeresített 1915 M. nevű 37 mm-es gyalogsági ágyú volt, aminek össztömege 118 kg volt. Előállítására nagy mennyiségben történt, ezért a rohamalakulatok számára elegendő darabszám állt rendelkezésre, így rendszeresítése magától értetődővé vált.

A korábbiakban már kifejtettük, hogy a rohamkatonák az átlagos gyalogosokhoz képest sokkal több kézigránátot vittek magukkal, és használtak, mivel harcmódoruk alapvetően erre épült. Az osztrák-magyar rohamcsapatok használtak saját gyártmányú, és német tervezésű kézigránátokat is. Főként az 1916 M. csöves (Rohr) osztrák-magyar gyártású kézigránát volt a rendszeresített felszerelés, ami 1 kg-ot nyomott. Emellett használtak még német nyeles és tojás gránátokat, amelyek könnyebbek voltak az előzőnél. A kézigránátokat a mindkét hónalj alatt hordott speciális gránátsákokban (homokzsákokban) vitték magukkal, ezt ugyanúgy a német rohamkatonáktól másolták, mint sok más mindent. A gránátsákok használatának praktikus okai voltak, mivel a hónalj alatt hordva egyrészt

⁵² U.o. 22.

⁵³ U.o.

nem akadályozták a mozgékonyt, másrészt pedig könnyű volt onnan kivenni és elhajítani a gránátokat.⁵⁴

Szó volt már a korábbiakban a lángszóróról is, amit a német rohamcsapatok előszeretettel alkalmaztak. Nem volt ez másként az osztrák-magyar rohamegységeknél sem, melyeknél ezt 1917-ben rendszeresítették. Ellentétben az átlagos gyalogsági egységekkel, a rohamkatonák a lángszórók egy könnyített változatát használták. Ez az 1916 M., 15 literes lángszóró volt, ami 26-60 méterre lőtte ki a lángcsóvát, és a csóva szélessége kb. 1,5 méterig hatott. Sokkal könnyebb volt, mint az átlagos gyalogsági egységek által használt lángszóró, és ez előnyt jelentett a rohamosok számára.

Közelharcban számos szűrő- és vágóeszközt alkalmaztak a rohamkatonák. Érdekesség, hogy saját kezűleg gyártott buzogányok is színesítették a közelharc fegyvereinek a palettáját. A gyalogsági ást kiélezve, az alkalmassá vált közelharc fegyvernek is, de a rohamisták jobban kedvelték az utászását, ugyanis ezzel könnyebb volt rövidebb idő alatt helyreállítani az elfoglalt ellenséges lövészárkok védelmét, mint a sima gyalogsági ásóval. Leginkább azonban a rohamkés volt az általánosan elterjedt fegyvere a rohamgyalogosnak, amit általában a szurony mellett hordtak. A kés pengéje 21,5 cm hosszú volt, és 2,8 cm széles.⁵⁵ A közelharc elleni, és a drótkadályok elleni védelem céljából különféle testpáncélokat is alkalmaztak, főleg a mellkas védelmére. Ezek azonban természetesen nehezítették a rohamosztagos felszerelését, akinek egyik fő ismérve a minél könnyebb felszerelés lett volna, ezért a páncélok fejlesztése a későbbiekben nem volt jellemző.⁵⁶ Érdekes azonban belegondolnunk, hogy buzogányokat, és páncélokat alkalmaztak ezek a katonák az I. világháború alatt, miközben az előbb említett felszerelések úgymond a középkorra voltak jellemzőek, és igencsak „barbárnak” tűnhetett a korszakban. Ebből is látszik a lövészárkok-harc elkeseredett mivolta, ahol a háború a katonák számára maga volt a pokol.

A Monarchia rohamkatonáinak felszereléséhez tartozott továbbá az acél rohamsisak és a gázálarc. A rohamsisakok tulajdonképpen az első világháború során jelentek meg először a hadseregekben, és az első világháborútól kezdve a katonák elengedhetetlen védőfelszerelésévé váltak. A legtöbb harcban álló nemzet elkészítette saját fejlesztésű sisakját, de akadtak olyan hatalmak, amelyek más országok típusait vették át, és azt

⁵⁴ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 39.

⁵⁵ U.o. 22.

⁵⁶ Ortner, Christian M.: *Die K. u. K. Sturmtruppen im Weltkrieg 1916-1918. Elitesoldaten der Monarchie.* Bécs. 2005. 64.

gyártották. A németeknél például a háború kezdetekor, 1914-ben a porosz mintájú csúcsos sisak volt rendszeresítve, azonban ennek anyaga nem tartalmazott acélt, így nem jelentett védelmet. 1916-ban kezdték el gyártani az 1916 M „Stahlhelmet”-et (acélsisakot), amelyet a későbbiekben az osztrák-magyar hadsereg is átvett. Ugyanis a Monarchia fegyveres erőinél kezdetben még olyan fajta sisak sem volt a gyalogság körében, mint a németeknél. Az osztrák-magyar hadvezetésnek először 1915-ben, az olasz front megnyitásakor tűnt fel, hogy a háború kirobbanása óta feltűnően megszorodtak a fejsérülések. Ekkor vetődött fel először egy olyan fajta fejjvédő eszköz kifejlesztésének igénye, ami megfelelő védelmet nyújt a gránátok és repeszek ellen. Ugyanakkor a gyalogsági fegyverek (golyók) ellen, mint később kiderült, a rohamsisakok nem tudtak kellő védelmet nyújtani, mivel ahhoz, hogy egy sisak el tudjon téríteni egy lövedéket, sokkal több acéllal kellett volna készíteni azt. Ez súlynövekedéssel járt volna, ami a katonák amúgy is nehéz felszerelése mellett nem volt megengedhető. Az osztrák-magyar sisaktípus különböző nehézségek miatt csak később került kifejlesztésre. 1915-16-ra az angol (Mark I Helmet „Brodie”), a francia („Adrian”), a német (az említett 1916 M) tervezők már nagyrészt megalkották saját sisaktípusaikat, érdekesség, hogy a rohamsisakok tervezésénél középkori fejjvédőtípusokat vettek alapul. A Monarchia katonái körében kísérleteztek dragonyos⁵⁷ sisakokból átalakított fejjvédőkkel is, de ezek nem bizonyultak sikeresnek. Végül két lehetőség mutatkozott megoldásként. Vagy erőltetni a hazai fejlesztést és gyártást (ez nem volt a legjobb megoldás, mivel még nem volt életképes osztrák-magyar konstrukció), vagy a már időközben bizonyított német típusú rohamsisak átvétele. A nehéz gazdasági helyzetre való tekintettel, valamint, hogy a rohamsisakok iránti igény egyre nagyobb volt, az osztrák-magyar hadvezetés végül mindkét opció mellett döntött. Németországtól igényelték rohamsisakokat, amelyek 1916. novemberében meg is érkeztek a csapatokhoz. Ezzel együtt a gyártási licencet is rendelkezésre bocsátották a németek, így innentől kezdve az osztrák-magyar hadigyárak is gyártották az 1916 M típusú sisakot. A sisaknyomó gépek azonban csak 1917. júniusában érkeztek meg, azért gyártásuk igazából csak ekkortól indult meg.⁵⁸

Amíg a tárgyalások folytak a német sisakok és présgépek leszállításáról, valamint a licenc megvásárlásáról, addig az ausztriai Arthur Krupp Metallwarenfabrik A.G. belefogott egy osztrák gyártású sisakba, amit viszont csak igen rövid ideig gyártottak. A fejjvédő a német mintára hajazott, de több pontján eltért attól, és „Berndorfer” sisaknak hívták.

⁵⁷ Dragonyos: eredetileg gyalogos katona, akik a csata alatt lóval közlekedtek, de ha harcolni kellett, leszálltak a nyeregből.

⁵⁸ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 39.

Magyarországon az 1916 M típusú sisakot Csepelen, a Weiss Manfred Művekben gyártották. Nagyon kis számban használt még az osztrák-magyar haderő „Adrian” típusú zsákmányolt francia rohamsisakokat is, főleg a román fronton.

Amint említettük, a rohamsisakok elsősorban a repeszek ellen védték meg viselőjüket. Készítettek ugyanakkor homlokvédő lemezt is a sisakokhoz, de ez mivel ez túlsúlyt okozott, az ilyennel felszerelt fejkendőket csak a géppuskakezelők, és a helyet nem változtató örök viseltek. A rohamsisakot sokszor álcázó huzattal látták el, amely a sisak könnyen felismerhető körvonalait fedte el valamennyire. Az osztrák-magyar rohamkatonáknál azonban nem volt jellemző a terepszínű sisakfestés, mint német társaikénál.⁵⁹

A másik fontos önvédelmi eszköz a gázmaszk volt, ami az első világháború kegyetlen újítása, a mérges gáz ellen kellett, hogy megvédje a katonákat. Tudvalevő, hogy eleinte különféle vegyszerekkel kezelt maszkokkal próbáltak meg védekezni a gáz ellen, de ezek nem váltak be. Sokkal jobb megoldást jelentett az egész arcot elfedő, cserélhető szűrőbetéttel, szemlencsékkel ellátott gázálarc. Az osztrák-magyar rohamkatonák két szűrőbetétet kaptak a gázálarcukhoz. A kezdeti saját fejlesztések után a legkifizetődőbb ismét a német fejlesztés átvétele volt, így rendszeresítették a német M 15/16 gázálarctípusokat, 17 M. néven. Ez a fajta gázmaszk úgy oldotta meg a páramentesítést (ugyanis az álarcban való légzés párástott a szemlencséket), hogy a maszk két oldalát bőre hagyták, és ezzel kellett volna belülről törölgetni a lencséket. Ez igen körülményesnek bizonyult, tehát jobb megoldást kellett találni. Így született meg a közös német-osztrák-magyar fejlesztésű M 17 (OMM-nál 18 M. néven rendszeresítették). Háromrétegű cserélhető szűrőbetéttel rendelkezett, juhbőrből készült, és a szemlencsék drótkerettel voltak körülfuttatva, így védve voltak a szilánkoktól. 1918-ban tovább javították a gázálarc ellenállóképességét, füstszűrőt is beleépítettek. Kisebb módosításokkal ez a típusú gázmaszk szolgált aztán a háború végéig a német és osztrák-magyar fegyveres erőknél. A maszkokat eleinte vászon hordtáskákban cipelték, majd rendszeresítették a bádogból préselt hordtokokat.⁶⁰

Az osztrák-magyar rohamkatonák egyenruhája annyiban tért el az átlagos gyalogosokétól, hogy erősítő könyök- és térdfoltokat varrtak az egyenruhára, mivel a rohamgyalogosok jórészt kúszva, mászva végezték harci feladataikat, így erre szükség is

⁵⁹ Ortner, Christian M.: *Die K. u. K. Sturmtruppen im Weltkrieg 1916-1918. Elitesoldaten der Monarchie*. Bécs. 2005. 68.

⁶⁰ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püldo Kiadó. 2006. 40.

volt. Ezt a fajta megoldást már láthattuk a németeknél is. Hideg időben köpeny helyett sokszor hordtak lovassági bekecset. Amelyik rohamos nem tudott ilyet szerezni, az levágta köpenyének alját, mivel a köpeny akadályozta volna a gyors közlekedést a lövészárkokban, vagy egy esetleges roham esetén. A rohamkatona egyenruhájáról nagyrészt elhagyták a rangjelzéseket, esetleg a gallér alá varrtak fel jelzésként színes szövetcsíkokat, hogy támadás alatt az átlagos gyalogság megérkezésekor felismerje a rohamos bajtársait.⁶¹

⁶¹ *Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918.* Szerk: Számvéber Norbert. Budapest. Püedlo Kiadó. 2006. 41.

5. A magyarosi rohamtámadás

A következőkben egy konkrét példán keresztül fogjuk megvizsgálni, milyen is volt a gyakorlatban egy éles rohamtámadás. Ennek bemutatására az 1917. március 8-án történt magyarosi rohamtámadást választottam. Magyaros ma romániai falu (románul Măgheruș), Hargita megyében, közigazgatásilag Maroshévízhez tartozik. 1917-ben azonban még Magyarországhoz tartozott, és az erdélyi (román) front egyik jelentősebb ütközetének helyszíne volt. Először röviden áttekintjük a román front kialakulását és az akkori állapotokat.

Tudvalevő, hogy a román front Erdély 1916. augusztus 27-i megtámadásával nyílt meg, amikor is az antant oldalán becsatlakozó román hadsereg offenzívát indított magyar területek ellen. A támadáshoz a román fegyveres erők három hadserege vonult fel Erdély ellen és Dobrudzsában. Erdélyben osztrák-magyar részről az I. hadsereg, német oldalról pedig a 9. hadsereg egyes részei tartózkodtak éppen. A román támadás megsegítésére orosz részről Bruszilov⁶² tábornok három nagy tehermentesítő offenzívát indított, de ezek mind kudarcot vallottak. A román támadás megkezdődése utána kezdetben voltak osztrák-magyar területveszteségek, de a szövetséges német és osztrák-magyar hadseregek, Bulgária és Törökország Románia elleni támadásaival együtt hamar kiszorították a román fegyveres erőket.⁶³

A magyarosi rohamtámadásról részletesen egy 1918-as gépiratból tájékozódtam, aminek pontos címe: „A 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán 1916/17 őszén és telén: a magyarosi rohamtámadás 1917. március hó 8.-án”. Ezen kívül továbbá még az Aetas 26. évf. 1. számában is találtam tanulmányt a témához. Az eddigiekben megismerhettük már, hogy az osztrák-magyar rohamcsapatok ugyan azt a sorszámot viselték, mint amelyik hadtestbe beosztásra kerültek, ezért jelen esetben a m. kir. 39. honvéd rohamzászlóalj volt az, amelyik a rohamtámadást kivitelezte.

Most a rohamtámadás előkészítését, és a roham alatt felhasználható harceszközöket fogom ismertetni. 1916. december 24-én és 1917. január 4-én történt ellentámadások után a szövetséges német és osztrák-magyar hadvezetés⁶⁴ belátta, hogy a frontális támadás erőltetése nem fog sikereket hozni. Éppen ezért egy minden részletében átgondolt és megszervezett támadást készített elő. A tüzérségi előkészítés mellett mindenképp fontos

⁶² Alekszej Alekszejevics Bruszilov orosz lovassági tábornok a cári hadseregben.

⁶³ Csikány Tamás: *A Magyaros tető elfoglalása 1917. március 8-án*. In.: Aetas 26. évf. 2011. 1. sz. 5-6.

⁶⁴ A német és osztrák-magyar seregek élére Erich von Falkenhayn német tábornokot nevezték ki.

volt az aknavetők bevetése is, mert a terepviszonyok kedvezőtlen folytán okán a nagy kaliberű tüzérség nem volt képes elégséges tűzhatást elérni. A támadás előkészítése alatt a lehető legnagyobb titoktartás volt érvényben, így kevesen tudtak az osztrák-magyar és német seregtestekben az előkészületekről, vagy a támadás tervezett időpontjáról. Az akciót „Abwehr Nord” álnéven titkosították. Az ellenséges állásokat állandó járőrmenetek figyelték, valamint repülőőről fényképezték azokat. Az ellenség élőerejét hadifoglyok vallomásaiból tudták behatárolni.⁶⁵

A támadáshoz a következő egységeket és eszközöket biztosította a hadvezetés:

- m. kir. 10. honvéd gyalogezred
- erdélyi portyázó zászlóalj
- 5. bajor tartalékos utász század
- német 14. gyalogtüzér ezred
- 6 nehéz, 13 közepes, 29 könnyű német aknavető
- 46 gránátvető
- 6 nehéz, 6 közepes és 12 könnyű lángszóró
- 4 tehergépkocsi és 140 málhás állat teherszállítás céljából

Lőszer és fegyverelosztás:

- gyalogsági löszerek: 400 golyó puskánként, 1000 golyó géppuskánként
- a támadó csapatok részére fejenként 6 darab kézigránát, ezen felül 37820 nyeles-, és 22850 tojásgránát, raktárakban felhalmozva
- tüzérségi löszerek: 25632 lövedék osztrák-magyar tüzérségi lövegek számára, 14138 lövedék német gyártmányúak számára
- gyalogsági ágyúlőszer: 600 lövés lövegenként
- aknavetőlőszerek: 594 nehéz, 1508 közepes, 9980 könnyű akna
- 7800 gránátvetőlőszer⁶⁶

Az alábbiakban a csapatok rohamkiképzését tárgyaljuk. Az offenzívában részt vevő m. kir. 10. honvéd gyalogezred Csik-Zsögödön egy speciális gyakorló pályán kapta meg a szükséges rohamkiképzést, ahol a terep nagyrészt úgy lett elrendezve, ahogy a

⁶⁵ A 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán 1916/17 őszén és telén: a magyarosi rohamtámadás 1917. március hó 8. -án. 37.

⁶⁶ U.o. 35.

megrohamozandó terep is a valóságban létezett. A kiképzési terv alapján (Anleitung für die Ausbildung der Sturmtruppen⁶⁷) 10 nap állt a katonák képzésére, de ez meg lett hosszabbítva további 5 nappal. Láthattuk már az előzőekben is, hogy ez gyakran megesett, és véleményem szerint még ez a 15 nap sem volt elegendő ahhoz, hogy teljes értékű rohamosokká váljanak a gyalogezred bakái. Először fegyelmezési gyakorlatokat végeztek a leendő rohamgyalogosokkal, utána futás és torna következett, majd a precíz kézigránátdobást tanították számukra. Az intenzív fizikai kiképzés és a kézigránatokkal való ilyen szintű megismerkedés fokozta a katonák morálját, ezért számos önkéntes jelentkezett az ezredből a megalakítandó rohamjárőrökbe. Szinte versengés alakult ki az új rohamosok között, hogy ki a legjobb kézigránátdobó. Ezek nyilvánvalóan emelték a katonák harci szellemét és hatékonyságát.⁶⁸

A kiképzés további részében már beosztották a katonákat olyan rohamszázadokba, amilyenekben éles körülmények között is küzdeniük kellett majd. Minden században négy rohamjárőr (20 közkatona), egy tiszt, négy altiszt és 10 kimagaslóan jól célbadobó katona lett kiképezve. A gyakorlótéren aztán kidolgozták a taktikát, és ezt gyakorolták be utána számos alkalommal.

1917. február 24-én a kiképzettek részére egy általános összgyakorlatot tartottak, amin az akna- és gránátvetők már élesen lettek bevetve. Végül igen eredményesen zárult az egész próbagyakorlat.⁶⁹

Az immáron kiképzett rohamegységek felszerelése és fegyverzete a következőképp alakult:

- Rohamjárőrök: 150 darab töltény, 1895 M. Mannlicher ismétlőkarabély (osztrák-magyar rohamosoknál), Mauser Gewehr 98 ismétlőkarabély (német rohamgyalogosoknál), 2 homokzsák, ezekben 8 nyeles kézigránát, 4 üres homokzsák, drótvágó, gázálarc, kézifejsze, tábori kulacs, konzervek.
- Utászok: ugyan az a felszerelés, mint a rohamjárőröknél, csak 4-el kevesebb kézigránát, valamint kaptak még feszítővasat és robbantó lőszert is.
- 1. rohamhullám: ugyanazok a felszerelések, mint az előző egységeknél, plusz 2 világító pisztoly és 2 vörös zászló

⁶⁷ Anleitung für die Ausbildung der Sturmtruppen: Útmutató a rohamkatonák kiképzéséhez. 1916-ban, Bécsben adták ki.

⁶⁸ Csikány Tamás: *A Magyaros tető elfoglalása 1917. március 8-án.* In.: Aetas 26. évf. 2011. 1. sz. 9.

⁶⁹ A 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán 1916/17 őszén és telén: a magyarosi rohamtámadás 1917. március hó 8.-án. 36.

- 2. rohamhullám: fejenként 300 darab muníció, 2 darab kézigránát és 2 konzerv. A 2. hullámban volt egy távbeszélő járőr is, 3 doboz telefonkábelrel.
- 3. rohamhullám: a 2. hullámhoz képest a különbség a 4 kézigránát fejenként, gyalogsági ásó és csákány. Kaptak továbbá gránátvetőket, géppuskákat, homokzsákokat és védőpáncélokat is.⁷⁰

Miután megtörténtek a szükséges előkészületek, az offenzívába bevont m. kir. 10. honvéd gyalogezred kijelölt részei 1917. március 1-én és 2-án heves hóvihár alatt volt kénytelen felvonulni, viszont ennek pozitív hatása is volt: a hóvihár jól leplezte az alakulatok menetelését. Miután megérkeztek, március 3-6-ig az ellenséges vonalakat figyelték meg, továbbá felderítették a terepet, illetve begyakorolták a még szükséges technikai és taktikai részleteket. A 10. gyalogezred katonái a magyarosi hadszíntéren számukra előzőlegesen kijelölt szálláshelyekre lettek beosztva. A rohamállásokba csak a későbbiekben lettek kiküldve a rohamegységek. A rohamalakulatok tisztjeinek kiadták parancsba, hogy behatóan tájékozódjanak a terepről és az ellenséges arcvonalról. Nappal a katonák próbáltak mindenfajta feltűnő mozgást elkerülni, hogy az ellenséges orosz és román felderítők ne vegyék észre az előkészületeket. Március 3-án megérkezett 3 darab 21 cm-es kaliberű mozsár is, amit minél előbb igyekeztek tüzelésre alkalmas állapotba hozni. Az előzetes belövésüket, célzásukat azonban nem hajtották végre, mivel úgy könnyen lelepleződött volna az ellenség előtt a tervezett offenzíva.

Március 7-ig zajlottak az előkészületek, aznapra azonban a teljes gyalogság, és a műszaki csapatok is pihenőnapot kaptak, hogy a támadásnál minden katona a lehető legjobban tudjon majd teljesíteni. A csapatparancsnokok aznap este parancsot kaptak, hogy a saját drótkadályokban utcákat nyissanak a másnap végrehajtandó támadáshoz. Miután minden előkészületet megtettek, felkészültek a másnapra, március 8-ra, aminek reggelén igencsak ködös idő volt.⁷¹

A támadás a következőképpen volt megtervezve. Söverjes, Magyaros, Lápos csoportokba osztották be a támadó alakulatokat. A környező magaslatokat, ahol a románok beásták magukat kódszámmal látták el, így pl. 1286, 1367, 1369. Mindegyik terület ellen egyidejűleg óhajtották a támadást megindítani. Az ellenséges tüzérseget légi megfigyelés segítségével bemérve kezdené el kiiktatni az osztrák-magyar tüzérseget, nagy segítségükre

⁷⁰ A 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán 1916/17 őszén és telén: a magyarosi rohamtámadás 1917. március hó 8.-án. 38.

⁷¹ U.o. 40.

volt még ugyanakkor ebben a március 6-án és 7-én készült repülőgépről végzett megfigyelési jelentés is. A Csobányos völgyébe⁷² betömörült ellenséges ütegekre mérges gázt fognak bevetni, ezt egy könnyű és egy nehéz német tarack hajtaná végre.⁷³

A Magyaros ellen beosztott csoportnak a következő feladatok jutottak: az 1286-os, 1367-es és 1369-es magaslatok, valamint Magyaros elfoglalása és megtartása egy esetleges ellentámadás megindításakor. A 10. gyalogezred I. zászlóaljának kellett Magyarost elfoglalnia, majd utána rohamjárőröket küldenie az 1286-os és 1369-es magaslat ellen, utánuk pedig a 10. gyalogezred maradék zászlóaljai és utászai is rohamot indítanak majd a magaslati pontok ellen. Tipikus példája ez a rohamharcászatnak, a rohamjárőrök és rohamkatonák hullámai után érkeznek a sima gyalogos egységek a megmaradt gócpontok felgöngyölítésére. Ha sikerül elfoglalni az ellenséges állásokat, az utászok segítségével a rohamisták és sima gyalogosok kemény erődítési munkálatokba kezdenek, hogy vonalaikat mindenképp meg tudják tartani, ha az orosz-román csapatok ellentámadásba mennének át. Az elfoglalt lövészárkokba géppuskafészeket, aknazárat, homokzsákokat és szögesdrótakadályokat kell, hogy létesítsenek. Miután a védelmet biztosították, felderítésre és az ellenség üldözésére egy fél századnyi rohamkatonát küldenének ki 2 hordozható géppuskával a Csobányos völgyének irányában.⁷⁴

A támadás a kitűzött időpontban, március 8-án meg is indult. A tüzérség az elvártaknak megfelelően lőtte a bemért ellenséges tüzérséget, és a gázgránátokat is sikeresen kilőtték a román egységekre. A tüzérség mellett a gránát- és aknavetők is nagy pusztítást vittek végbe az ellenséges állásokban. A román és orosz tüzérséget nagyrészt sikerült kiiktatni, mivel egyetlen egy lövés sem érkezett a baráti állásokra, kivéve a Csobányos völgyében. Onnan egészen délután 1 óráig lövések érkeztek az osztrák-magyar gyalogsági és tüzérségi egységekre. A tervek szerint ide lőtték ki a mérges gázt tartalmazó lövedékeket, és ahogy fentebb láttuk ez sikerült is, ugyanakkor hatása nem volt, mert az ellenséges katonák egyből felvették gázálarcaikat. Ellenben sok román és orosz ló odaveszett, mivel őket nem tudták megvédeni a gáz hatásától.

A gyalogság támadása is a tervek szerint zajlott le, az előre kialakított saját drótakadályok között a katonák gond nélkül rohamra tudtak indulni. Az ellenséges szögesdrótakadályok viszont szinte teljes mértékben meg lettek semmisítve a precíz

⁷² Csobányos (avagy Csobános): település a mai Románia területén, Hargita-megyében, a Csobános-patak völgyében terül el.

⁷³ Csikány Tamás: *A Magyaros tető elfoglalása 1917. március 8-án.* In.: Aetas 26. évf. 2011. 1. sz. 14.

⁷⁴ A 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán 1916/17 őszén és telén: a magyarosi rohamtámadás 1917. március hó 8.-án. 44.

tüzérségi tűznek, és az aknavetők lövéseinek köszönhetően. Söverjesnél a gyalogsági rohamot a 10. gyalogezred 7. rohamszázada kezdte meg rohamjárőrök kiküldésével délelőtt 9 óra 30 perckor, még az általános támadás elrendelése előtt. Szinte ellenállás nélkül jutottak el a román lövészárkokig az 1376-os magaslati pontra, ahonnan Söverjes felé el is kezdték az arcvonal felgöngyölését. Könnyű dolguk volt az akadályokat illetően, hiszen azok nagyrészt már le voltak rombolva itt is. A terep ugyanakkor már jóval nehezebb volt, de végül kúszva elérték az ellenséges árkokat. Ekkor a rohamgyalogosok, ahogy a kiképzés alatt megtanulták, kézigránáttal szórták meg a lövészárkokat, főleg a géppuskafészeket, aztán megkezdődött a véres közelharc az árkokban. 10 óra 45 percre már Söverjes is osztrák-magyar kézen volt, mivel a 4. rohamszázad is becsatlakozott a Söverjest támadó 7. rohamszázadhoz. Az orosz és román katonák kevés ellenállást tudtak csak kifejteni, hiszen az összehangolt német-osztrák-magyar gyalogság és tüzérség támadása ellen nem tudtak eredményesen fellépni.

10 óra 54 perckor Söverjes ellen egy ellenséges század megpróbált ellentámadást indítani északkeleti irányból, de ennek leküzdésére egy fél zászlóaljnyi tartalékot odairányították, valamint a tüzérség két lövegje azonnal tűz alá vette az ellentámadást folytató katonákat. 11 óra 25 percre az ellenoffenzíva kudarcot vallott, és a központi hatalmak kezén volt Söverjes.⁷⁵

A Magyaroshoz rendelt rohamcsapatok is 10 óra 45-kor kezdték meg a támadást, és az ellenséges tüzérség és aknavetők ellenére sikeresen betörték az orosz-román lövészárkokba, és megkezdték a felgöngyölésüket. 11 óra 05 percre már két rohamszázad is sikeresen behatolt az ellenséges vonalakba, rendkívül alacsony veszteségek mellett, sőt, haláleset nem is történt, csupán 4 rohamos sebesült meg. Mindezek mellett zsákmányoltak 3 orosz gyártmányú géppuskát, 2 könnyű és egy nehéz aknavetőt, és foglyul ejtettek 210 közkatonát és további egy tisztet. A rohamjárőrök után az első rohamhullám az 1367-es magaslati pontot támadta, ahonnan aztán az 1369 kódjelű ponthoz nyomult tovább, és 11 óra 15-re sikeresen el is foglalta azt. Így Magyaros, és a környező magaslatok is sikeresen német-osztrák-magyar megszállás alá kerültek.⁷⁶

A Lápos csoportnál a rohamgyalogosok pontban 11 órakor indultak rohamra, és ezek az alakulatok is időkéslekedés nélkül érték el a kijelölt célterületet. Az 1216-os magaslat volt a feladat, viszont itt hevesebb ellenállásba ütköztek a rohamegységek, mivel az ellenség

⁷⁵ Csikány Tamás: *A Magyaros tető elfoglalása 1917. március 8-án*. In.: Aetas 26. évf. 2011. 1. sz. 18-19.

⁷⁶ A 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán 1916/17 őszén és telén: a magyarosi rohamtámadás 1917. március hó 8.-án. 47.

tüzérsége és géppuskásai itt nem szenvedtek nagyobb károkat, így ez a csoport szenvedte el a legnagyobb veszteségeket. 18 katona halt meg, és 50 sebesülést szenvedett. Az 1286-os magaslat elleni támadásban ütközött ki nyilvánvalóan a rohamszolgálatra kiképzett katona, és az átlagos gyalogos katona közötti különbség. Ugyanis itt a terep különösen nehéz volt, ráadásul teljesen be volt havazva, a sima gyalogosok nehezebben birkóztak meg a tereppel, míg a rohamkatonáknak nem jelentettek gondot a nehezebb domborzati viszonyok. Végeredményben azonban itt is sikerült felszámolni az ellenséges védelmet, és a Lápos csoport is sikerrel teljesítette feladatát.⁷⁷

Az német-osztrák-magyar hadosztályparancsnok 12 óra 40-kor az alábbi közleményt adta ki: „Szívből üdvözlöm az összes parancsnokokat és csapatokat a kivívott szép eredmény alkalmából és a legfelsőbb szolgálat nevében legbensőbb köszönetemet fejezem ki nekik ...”⁷⁸

A rohamtámadás során a központi hatalmak részéről mindösszesen 45 fő halt meg, és 215 fő sebesült meg. Orosz részről 408 ember halt meg, 13 tiszt és 991 legénységi állományú katona esett fogságba. A magyarosi rohamtámadás sikere igen nagy pozitív visszhangot keltett a központi hatalmak hadvezetésében, így a rohamharcászat ismét bizonyította, hogy képes alacsony veszteségek mellett nagy sikerek elérésére.⁷⁹

⁷⁷ A 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán 1916/17 őszén és telén: a magyarosi rohamtámadás 1917. március hó 8.-án. 47-48.

⁷⁸ Csikány Tamás: *A Magyaros tető elfoglalása 1917. március 8-án.* In.: Aetas 26. évf. 2011. 1. sz. 20.

⁷⁹ U.o.

6. Összegzés

Szakedolgozatomban igyekeztem átfogó képet mutatni az első világháború alatti rohamharcászatról. Kissé távolabbról indítottam a témát, de véleményem szerint szükség volt arra, hogy a lövészárkok-harc/hadviselés részletesen be legyen mutatva, mivel ennek ismerete elengedhetetlen a témához. Az első világháború éveit az állóháború, az állóharc jellemezte (a rövid 1914-es mozgóháborútól eltekintve). A véres 4 év alatt a katonai vezetők folyamatosan próbálkoztak újfajta fegyverekkel dűlőre vinni a háború sorsát, de nagyon sokáig kitartottak abban a hitben, hogy a frontálisan, nagy létszámú gyalogsággal indított rohamok sikert hozhatnak. Az első világháború számos katonai újdonságot hozott aztán, kezdve a harckocsi megjelenésétől, a harczi repülőgépek csatarendbe állásától, a hadihajók fejlesztésétől egészen a kegyetlen mérges gázok bevetéséig. Ezek az új fegyverek minden hadviselő nemzet fegyveres erőinél megjelentek, akadt azonban egy, csak a központi hatalmakra jellemző gyalogsági formáció, mégpedig a rohamgyalogság.

A német hadsereg volt az, amelyik tulajdonképpen megalkotta a rohamharcászatot, azt a fajta gyalogos harcmodort, amelyik a központi hatalmak háborús évek múlásával gyengülő gazdasága ellenére is sikereket tudott elérni. A rohamharcászat jelentette az egyik kiutat az értelmetlen mészárlásból, amit a frontális támadások jelentettek, azonban talán túl későn kezdték el a németek teljes szárazföldi hadseregüket rohamharcászatra átképezni. Igaz, még ha sikerült is volna ezt véghez vinni, a körülmények miatt ez a lépés már nem tudta volna megváltoztatni a háború végkimenetelét.

A szakedolgozat német rohamharcászattal foglalkozó részében láthattuk, hogy miként alakult meg kezdetben főleg az utász alakulatokból az első rohamzászlóalj. Először csupán egy ilyen alakult, Calsow őrnagy vezetése alatt, de igazából Rohr százados volt az, aki lefektette a rohamalakulatok feladatainak végleges tényezőit. Mivel a rohamcsapatok lényege a gyors, beszivárgó harcmodor volt, ezért a német rohamkatonákat főleg kézigránátharcra képezték ki, amikkel gyorsan fel tudták göngyölíteni az ellenséges vonal erősebb részeit. Miután ez megtörtént, következhetett a rendes gyalogság támadása. Amikor a rohamosok ki voltak vonva a frontokról, akkor pedig kiképzőegységekként működtek különféle speciális rohamkiképző-pályákon. Ez a két feladat vált végül is a rohamgyalogosok létezésének értelmévé, a németek tehát megteremtették a modern rohamharcászat alapjait. A rohamkatonák felszerelése számos ponton eltért a sima gyalogosokétól, értelemszerűen több gránátot vittek, kevesebb löszert, és a legfontosabb

tényező a minél könnyebb felszerelés volt. A német rohamos alakulatok magukat a gyalogság elitjének tartották, véleményem szerint joggal, ugyanis harcértékben és tűzerőben jelentősen jobbnak mutatkoztak, mint a sima gyalogos katonák. Ez megmutatkozott az ellátásukban is, mindenből a legjobbat és a legtöbbet kapták. A tipikus rohamtámadás gyakorlata is kialakult a német rohamegységeknél, rendszerint 3 hullámban történt meg a roham, gondos előkészítés és tűzérési előkészítés után. A németek ebben is remekeltek, példaértékűen szervezték meg és hangolták össze a tűzérési és a rohamgyalogosok támadásait. A páncélosok megjelenésével - bár a németek, mint tudjuk, nem igen láttak fantáziát az új fegyvernemben – a rohamcsapatok és páncélosegységek feladatainak összehangolása is megkezdődött, és ez a második világháború páncélgránátos harcmodorát vetítette előre.

A német rohamcsapatok tehát mindenképpen hasznosnak bizonyultak az értelmetlen, frontális támadások korában, hiszen sokkal kevesebb veszteséggel sikerült elérniük a kitűzött céljaikat, mintha a rendes gyalogság próbálkozott volna azzal. Az sem elhanyagolható tény, hogy az osztrák-magyar rohamalakulatok a német példa és segítség nélkül nem alakulhattak meg.

Az Osztrák-Magyar Monarchia hadserege, látva a német rohamgyalogság sikereit, és a rohamharcászat „diadalmenetét”, úgy döntött, hogy saját egységein belül létrehozza német példára a rohamalakulatokat. Eleinte tiszteket küldött Németországba rohamkiképzésekre, hogy a kiküldött tisztek hazatérve majd elkezdjék a cs. és kir. közös hadsereg rohamszolgálatra való felkészítését. A szakdolgozatom elején felvetődött a kérdés, hogy a német rohamharcászat mennyiben befolyásolta az osztrák-magyart. A válasz, ahogy láttuk: nagyban. Ugyanis a háború éveitől kezdve az a pillanat, amikor az osztrák-magyar haderő rákényszerült a német dominanciára, hiszen a német hadiipar jelentősebben jobban teljesített, és a fejlesztések átvétele is a németek jóindulatától függött. Akik egyébként szívélyes szövetségesek voltak, hiszen sok hadifelszerelés gyártási licencét átengedték, továbbá segítettek az osztrák-magyar rohamalakulatok kiképzésében is.

Az osztrák-magyar rohamkatonák így tehát német társaikra hasonlítottak, mint kiképzés, mint felszerelés tekintetében. A Monarchia rohamosai idővel hadseregük ugyanolyan elit egységévé váltak, mint a német hadseregben a német rohamkatonák. A Hadseregfőparancsnokság észrevette a rohamcsapatokban rejlő lehetőségeket, így teljes mellszélességgel támogatta aztán új rohamalakulások létrehozását, ehhez intézkedéseket is kiadott, amik elősegítették ezt. Akárcsak a németeknél, az osztrák-magyar rohamegységek megalakításánál is elmondható, hogy sajnálatos módon túl későn kezdtek el szerveződni,

és a háborúra már döntő hatással nem tudtak bírni. Kisebb-nagyobb sikereket értek el, amik bár az adott pillanatban jelentőségteljesnek tűntek, a háború végkimenetele szempontjából jelentéktelenek voltak. Igaz, a háború elvesztésének, mint tudjuk, nem ez volt az oka.

A magyarosi rohamtámadásból ugyanakkor láthattunk a rohamharcászat sikerére és értelmére egy jó példát. Az orosz-román veszteségek sokkal nagyobbak voltak, mint a német-osztrák-magyar seregeké, itt kiütközik a rohamharcászat lényege, amiről már sok szót ejtettünk: minimális veszteségek árán a lehető legnagyobb mélységben behatolni az ellenséges állásokba, és ott felkészíteni a terepet egy ellentámadásra a saját rendes gyalogsági hullám megérkeztéig.

Összességében elmondhatjuk, hogy az I. világháborúban kialakult rohamharcászat, és a rohamkatonák megjelenése egyáltalán nem volt hiábavaló. Véleményem szerint az ő harcmódoruk a világegés borzalmi mellett reménysugarat jelentettek, hogy ne legyen annyi katona halála teljesen értelmetlen. A világháború parancsnokainak észre kellett venniük, hogy ezrek, tízezrek halálba küldése egy frontális támadás erőltetésével teljesen értelmetlen és felesleges. Az első világháború után a gyalogság szerepe teljesen ártértékelődött. A megjelenő új fegyvernemek (tankok, repülő) mellett jelentősége csökkent, és mindinkább az első világháború alatti rohamgyalogságra kezdett emlékeztetni. Véget ért a tömött, zárt sorokban rohamozó gyalogság kora, megkezdődött a kevesebb létszámú, ám jobban kiképzett és felszerelt gyalogság időszaka, ami a II. világháborúban, és a későbbiekben már nem azt jelentette, amit abban a fegyveres konfliktusban, amit ma I. világháborúként ismerünk.

7. Summary/Idegen nyelvű összefoglaló

The task of this thesis paper is to introduce how the assault infantry came to existence, the team form from which the German warfare leaders have seen one of the exits from the trench warfare's hardships. After the assault infantry proved to be successful on the short run, we can have a sneak peek on how the Austrian-Hungarian Monarchy's military leaders have used the German example. The paper only shows the Central-powers assault tactics, and overallly only the Austrian-Hungarian example. At the same time some soldiers were bred in the Bulgarian and Turkish army for assault service, but they did not cooperate in any considerable combat act. This kind of military tactic did not turn out at the Antant, and this is why this paper only speaks about the Central Powers.

The thesis paper builds up from four pieces. In the first it shortly describes how trenches, and real trench warfare came to existence. It also describes how it became a more complex and diversified, also how soldiers got used to live their every day lives there, and how early military leaders realized, that frontline attacks against well built trenches are quite unsuccessful. It also describes the crisis of the "trench – system", and how they tried new opportunities, weapons and solutions to eliminate the standing war with the final outcome of assault teams being created.

In the second part it follows the steps of how German assault warfare came to existence. It also describes how Major Calsow's pioneer team - which at first only took part in special tasks – became the basic example for assault company, also operating under Captain Rohr's command. We will see how German war leaders slowly realized the chances in assault teams, and how the change of thinking in the upper leaders of German army proved to try to create assault teams. For this, it was essential that the two operating German assault battalion must serve as training teams in peaceful times, in special training fields. This is how the real task of assault teams outlined, which was to take part in specific tasks on the frontline, and to act as a training group for new assault teams behind the lines. In the second chapter we can peek into the training of German assault soldiers, the "assaultists"(as the contemporaries called the team types) accessories, describing what weapons and tools did they use, and what weapons gave them support in their attacks. We will see how the German war leaders tried to harmonize the armored corps with the assault ones. At the end of the chapter we will look through how they prepared the attacks

and drilled steps of assault corps, as to see how an offensive carried out by assault soldiers did look like.

The third chapter cares about the attack units of the Austro – Hungarian Monarchy. One of the questions here will be how the "road" made by Germans would affect the Austrian – Hungarian assault force. It will become clear that the answer is a strong "yes". To create the Monarchy's assault units it was indispensable to have officers who were trained as assault soldiers. For this cause, several caesarean and royal officers(at first pioneers and sappers, than wobblers) went to Germany to see and take part in the training of Captain Rohr's assault infantry. Thus the German example could be observed in every part of the Austrian – Hungarian assault warfare(tactics, equipment, weapons, training etc.). In 1917 it was necessary to take steps in the Monarchy's Army's supreme commanders(Armeeoberkommando) to start the attack-training, and gearing up after the officers got back. After this was done, several attack formations were created, mainly leaded by the officers got back from Germany, but there were units, which were trained by the German assault soldiers stationed nearby. In the rest of the chapter we get a broader look in the drilling of the Austrian – Hungarian assault soldiers, to know what they need to learn to be fully valued attack soldiers. Of course here were used the basics of German training methods to create grounds for the Austrian – Hungarian soldiers. We will also note the real deployment at the battle of "Isonzo" in May, 1917. After this, we will look inside the arms and equipments of the Austrian – Hungarian Monarchy(battle bowlers, gas masks, grenades). Supplies were first ordered from Germany, but after they got the license, home production got going. Hungary also took part of the production of the accessories. So at the end of the chapter, we will have a look at the Austrian – Hungarian assault warfare's specialities.

The fourth chapter of the thesis paper shows a specific Austrian – Hungarian attack, the assault attack of Magyaros, in March 8. 1917. Today Magyaros is part of Romania, in Harghita county. The last chapter describes this attack in detail, so we can see how a real assault attack did look like.

8. Mellékletek

1. kép: Kiépített német lövészárók télen (beállított kép)

(http://b-29s-over-korea.com/God_Bless_America/images/German-Trench-WW1.jpg)

2. kép: Német rohamgyalogos, jól megfigyelhetők a vállon átvett fehér gránáttáskák

(<http://trinityofthought.wordpress.com/2011/01/12/unto-the-victors/>)

3. kép: Német rohamjárőr, 1918, jól megfigyelhetők a könyöknél és a térdnél megerősített egyenruha-részek

(http://www.waile.com/icmasia/wp-content/uploads/2010/11/35291_Gern_Assault_Troops.jpg)

4. kép: Német rohamgyalogosok lövészárokból kézigránáttal és MG 08 géppuskával

(<http://i4.photobucket.com/albums/y116/anythingidontcare/stormtroopers2.jpg>)

5. kép: Első világháborús repeszek ellen védő német testpáncél
(http://www.surplusandadventure.com/images/page/infantry_1918.jpg)

6. kép: Osztrák-magyar rohamalakulat tisztjei
(<http://www.austro-hungarian-army.co.uk/sturm7.jpg>)

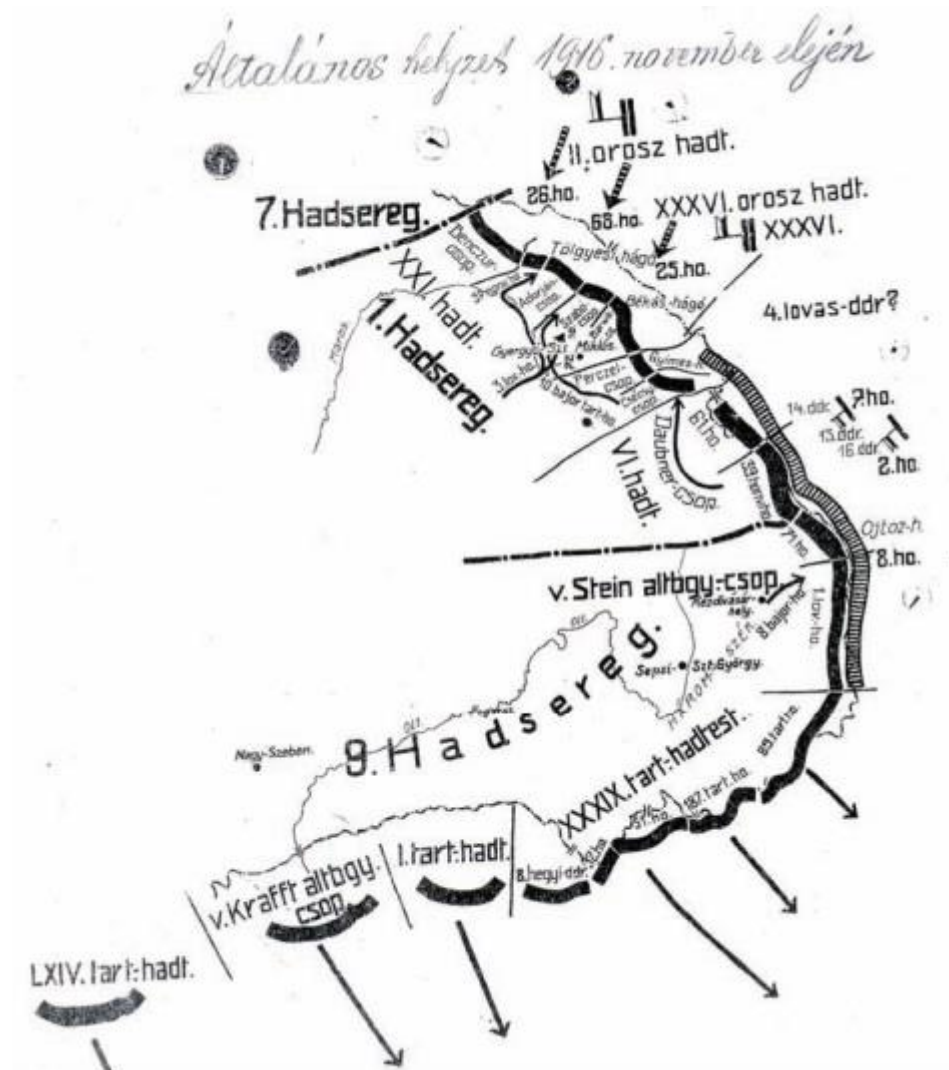
7. kép: Osztrák-magyar rohamosok

(<http://members.fortunecity.com/milit/sturmtruppe.jpg>)

8. kép: Osztrák-magyar rohamkatonák álcázott rohamsisakban, gránáttáskákkal

(<http://www.austro-hungarian-army.co.uk/sturm12.JPG>)

9. kép: Általános helyzet 1916 novemberében
(Aetas 26. évf. 2011. 1. sz. 21.)

10. kép: Söverjes, Magyaros, Lápos: a rohamtámadás domborzati térképe
(Aetas 26. évf. 2011. 1. sz. 23.)

9. Irodalomjegyzék

1. A 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán 1916/17 őszén és telén: a magyarosi rohamtámadás 1917. március hó 8.-án.
2. *A háborúk százada*. Szerk: Valeria Manferto de Fabianis. Budapest. Officina '96 Kiadó. 2001.
3. A.J.P. Taylor: *Az első világháború képes krónikája*. Budapest. Akadémiai Kiadó. 1988.
4. Andrew Wiest, M.K. Barbier: *Gyalogos-hadviselés - A gyalogsági harcászat elmélete és gyakorlata a 20. században*. Debrecen. Hajja & Fiai Könyvkiadó. 2003.
5. Csikány Tamás: *A Magyaros tető elfoglalása 1917. március 8-án*. In.: Aetas 26. évf. 2011. 1. sz.
6. Galántai József: *Az első világháború*. Gondolat. Budapest. 1988.
7. *Halálfejes katonák: Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916-1918*. szerk: Számvéber Norbert. Püldo Kiadó. 2006.
8. Hanshi Dr. Zöllei Zoltán: *Az első világháború közelharc- és kézitusa kiképzésének jellegzetes vonásai*. http://www.kozelharc-kezitusa.hu/uj_kozelharc_cikk2.htm
9. Jones, A.: *The art of war in the western world*. University of Illinois Press. Chicago.
10. Major Miklós: *Az osztrák-magyar rohamzászlóaljak végleges szervezését előkészítő intézkedés*. In: Magyar Katonai Szemle. 1933. III. évf. I. 3. füzet 214-218
11. Ortner, Christian M.: *Die K. u. K. Sturmtruppen im Weltkrieg 1916-1918. Elitesoldaten der Monarchie*. Bécs. 2005.
12. Dr. Szántó Mihály: *A Központi hatalmak rohamharcászatra épített elképzelései 1918-ra*. In: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. <http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/20011/hadtud/szanto.html>
13. Dr. Szántó Mihály: *A német rohamharcászat kialakulása az első világháborúban*. In: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE, 4. évf. 2. sz., Budapest, 2000.
14. Dr. Szántó Mihály: *Az első világháború hadtörténete - A haderőnemek, fegyvernemek és szakcsapatok fejlődése az első világháborúban*. <http://szantomihaly.gportal.hu/gindex.php?pg=17381553&nid=2872363>